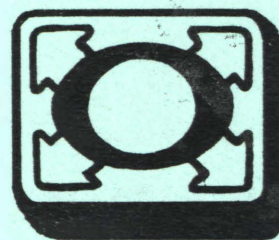

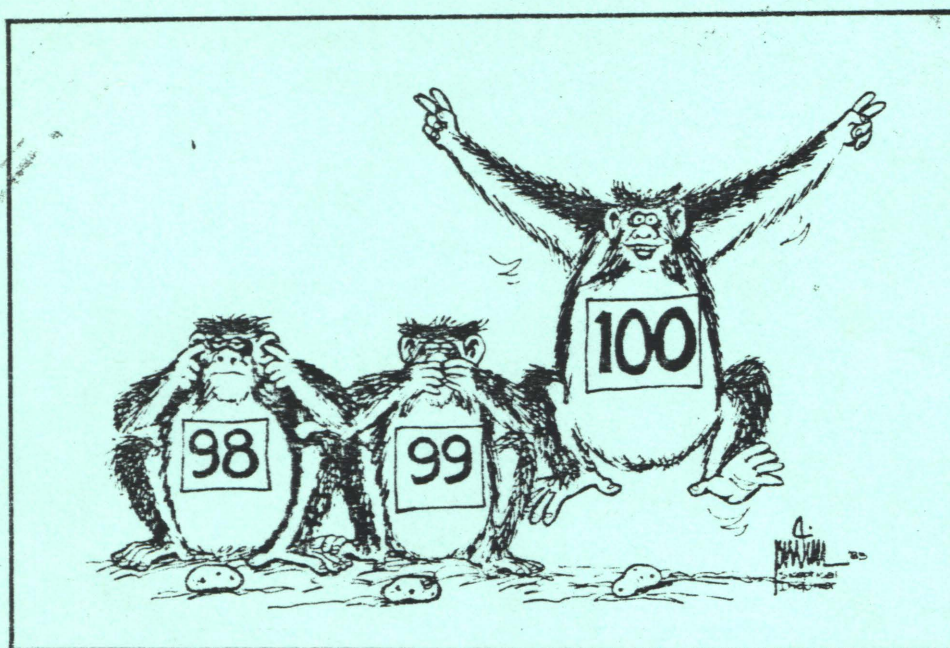
NIVFO

NORSK INSTITUTT
FOR VITENSKAPELIG
FORSKNING OG OPPLYSNING

bulletin

NR. 2 - 86

EN AV DE MEST BEMERKELSESVERDIGE NEW AGE-TESENE -
EN SPONTAN OPPTREDEN AV POTETVASKING HOS EN FLOKK
APER - HOLDER IKKE VED NÆRMERE GRANSKING. DEN
MÅTEN TROEN PÅ DENNE TESEN VOKSTE PÅ ER ET GODT
EKSEMPEL PÅ PSEUDOVITENSKAPENS METODOLOGI.

- * DEN HUNDREDE APEN
- * RENDLESHAM-SAKEN
- * UFO-KLASSIKER / EXETER 1965
- * ASTROLOGI
- * PRAKTISERING AV YOGA KAN FØRE
TIL SELVMØRD
- * MELODI GRAND PRIX I DET GAMLE GEYPT ?

=====

6. ARGANG

###

ISSN 0800-0360

=====

NIVFO-BULLETIN NR. 2/1986

Medarbejdere i CSICOP ass. of the CSICOP

Paul Kurtz, Chairman
(professor of philosophy, SUNY at Buffalo)
Kendrick Frazier
(science writer; Editor, *THE SKEPTICAL
INQUIRER*)
Lee Nisbet, Executive Director
(professor of philosophy, Medaille College)

FELLOWS

James E. Alcock
(professor of psychology, York Univ.)
Isaac Asimov
(science writer)
Irving Biederman
(professor of psychology, SUNY at Buffalo)
Brand Blanshard
(professor of philosophy, Yale)
Mario Bunge
(professor of philosophy, McGill Univ.)
Bette Chambers
(Executive Director, American Humanist Assoc.)
Milbourne Christopher
(magician, author)
F. H. C. Crick
(Salk Institute for Biological Studies)
L. Sprague de Camp
(science writer, engineer)
Bernard Dixon
(European Editor, *Omni*)
Paul Edwards
(Editor, *Encyclopedia of Philosophy*)
Charles Fair
(science writer)
Antony Flew
(professor of philosophy, Reading U., England)
Yves Galilret
(Exec. Secy., l'Union Rationaliste)
Martin Gardner
(author, critic)
Stephen Jay Gould
(Museum of Comparative Zoology, Harvard)
C. E. M. Hansel
(psychologist, Univ. of Wales)
Sidney Hook
(professor emeritus, philosophy, NYU)
Ray Hyman
(professor of psychology, Univ. of Oregon)
Leon Jaroff
(Managing Editor, *DISCOVER*)
Lawrence Jerome
(science writer, engineer)
Philip J. Klass
(science writer, engineer)
Marvin Kohl
(professor of philosophy, SUNY at Fredonia)
Edwin C. Krupp
(astronomer, director, Griffith Observatory)
Lawrence Kusche
(science writer)
Paul McCready
(scientist/engineer, AeroVironment, Inc.)
David Morrison
(professor of astronomy, Univ. of Hawaii)
Ernest Nagel
(prof. emer., philosophy, Columbia)
James Oberg
(science writer)
W. V. Quine
(professor of philosophy, Harvard)
James Randi
(magician, author)
Carl Sagan
(professor of astronomy, Cornell)
Evry Schatzman
(President, French Physics Association)
Thomas A. Sebeok
(anthropologist and linguist, Indiana Univ.)
Robert Sheaffer
(science writer)
B. F. Skinner
(professor of psychology, Harvard)
Marvin Zelen
(statistician, Harvard)
Marvin Zimmerman
(professor of philosophy, SUNY at Buffalo)

NORSK INSTITUTT FOR VITENSKAPELIG FORSKNING OG OPPLYSNING (NIVFO)

NORWEGIAN INSTITUTE OF SCIENTIFIC RESEARCH AND ENLIGHTENMENT
A NORWEGIAN SECTION OF THE CSICOP

INNHOLD

SIDE

DEN HUNDREDE APEN	3
RENDLESHAM-SAKEN	11
UFO-KLASSIKER - EXETER 1965	16
ASTROLOGI - del II	24
PRAKTISERING AV YOGA KAN FØRE TIL SELVMORD	31
MELODI GRAND PRIX I DET GAMLE EGYPT ?	32

ABONNEMENT: KR. 95,- BESTILLES HOS:

N I V F O
Boks 2119
7001 TRONDHEIM

POSTGIRO: 3 46 95 74

ANSVARLIGE REDAKTØRER:

K. Stenødegård og Jan S. Krogh

TRYKK: NIVFOs Trykkeri, Trondheim

DEN HUNDREDE APEN

En av de mest bemerkelsesverdige New Age-tesene - en "spontan" opptreden av potetvasking hos en flokk aper - holder ikke ved nærmere gransking. Den måten troen på denne tesen vokste på er et eksempel på pseudovitenskapens metodologi.

Påstanden om overnaturlige fenomener støttes på mange forskjellige måter. Personlige rapporter ("Jeg ble kidnappet av utenomjordinger"), henvisning til forbløffende hverdagsopplevelser ("har du noen gang fått telefon fra noen du nettopp har drømt om") og påberopelse av "urgammel visdom", er noen eksempler på dette.

I den grad man anvender faktiske vitenskapelige resultater, så begrenser man seg vanligvis til ESP-eksperimenter og noen forsøk på å mystifisere den moderne fysikkens allerede bisarre oppdagelser. Men den nyetidsalderen er over oss (får vi vite) og New Age-forfattere som Rupert Sheldrake (1981) og Lyall Watson (1979) støtter sitt nye syn på virkeligheten med vitenskapelig dokumentasjon. Sheldrake har en bibliografi med 200 titler, og Watsons fortegnelse omfatter eksakt 600 kilder.

De anførte kildene er hovedsakelig respektable akademiske og vitenskapelige publikasjoner. "Vitenskapsmenn sier" (ingen navn !) og "En dag da Fred Jones tok en tur i skogen for seg selv..." tilhører en forgangen tid - eller gjør de det ?

Jeg underviser på college i epistemologi (erkjennelsesteori -red.) og i vitenskapsfilosofi, og i pseudovitenskap og okkultisme. Elevene på mine kurs kommer helt naturlig med eksempler på bemerkelsesverdige og overnormale påstander.

I de senere år har et slikt blitt spesielt populært, nemlig "fenomenet med den hundrede apen". Den som gav dette navnet til fenomenet var Lyall Watson, som for å dokumentere tilfellet viser til fem meget respektable artikler av japanske primatforskere (Imanishi 1963, Kawai 1963 og 1965, Kawamura 1963 og Tsumori 1967).

Watsons behandling av dette fenomenet omfatter mindre enn to sider (1)

Apene det gjelder er virkelig bemerkelsesverdige. De er japanske makaker (*Macaca fuscata*) som levde vilt i flokker på flere øyer i Japan. De er blitt observert i mange år. I 1952 og 1953 begynte primatforskerne å forsyne flokkene med "proviant" i form av f.eks. søtpoteter og hvete. På den måten behøvde ikke apene å plyndre bondegårdene, og dessuten ble de lettere å observere. Maten plasserte man på åpne plasser, ofte strender.

Som resultat av denne nye økonomi utviklet apene flere nye adferdsmønstre. Et slikt ble lansert i 1953 av en atten måneder gammel hunn som observatørene gav navnet Imo. Imo var medlem av flokken på øya Koshima. Hun oppdaget at hun kunne få bort sand og grus fra søtpoteten ved å vaske den i en bekk eller i havet.

Imos'lekekamerater og hennes mor

lærte seg knepet av Omo og snart spredte det seg til flokkens øvrige medlemmer. Til forskjell fra de fleste matvanene var dette en nyhet som de eldre lærte seg av de yngre. Ellers var det for det meste omvendt.

Vanen med å vaske potetene spredte seg ifølge Watson, langsomt frem til 1958, men om høsten det året hendte noe bemerkelsesverdig på Koshima, nemlig det fenomenet som kom til å bli kalt "fenomenet med den hundrede apen".

Underet på Koshima

Ifølge Watson vasket alle ungene på Koshima sine poteter i begynnelsen av 1958, men de eneste voksne apene som gjorde det var de som hadde lært det av ungene sine. På høsten 1958 skjedde noe oppsiktsvekkende. Den eksakte arten av hendelsen er uklar. Watson sier:

"...Resten av historien må man samle sammen fra personlige anekdoter og folkloristikk hos primatforskerne, da de fleste fremdeles ikke er riktig sikre på hva som hendte. Og de som faktisk aner sannheten vil nødig si det offentlig da de er redde for å kunne bli til latter.

Jeg ble derfor tvunget til å improvisere detaljene, men såvidt jeg vet synes dette til å ha hendt: På høstparten dette året holdt et ikke-spesifisert antall aper på Koshima på å vaske søtpoteter i havet... La oss for enkelthets skyld anta at de var 99 stykker, og at klokken 11 en tirsdays formiddag kom der ytterligere en ape og sluttet seg til potetvaskernes skare på den vanlige måten.

Men nå virker det som om denne hundrede apen gjorde at antallet aper overskred en slags terskel og kom til å

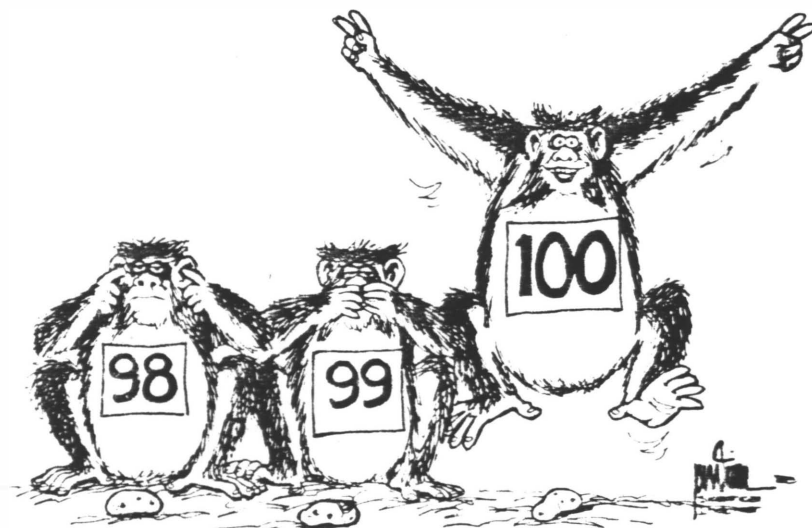

Ape som vasker en potet. Foto fra Mesao Kawai, "Primates", 6:1-30, 1965.

danne en slags kritisk masse, for på kvelden samme dag vasket nesten alle apene poteter. Og ikke bare det, vanen lot til å ha spredt seg over de normale barrierene og opptrådt spontant, som glyserinkrystaller i forseglede prøverør, i kolonier på andre øyer og på fastlandet hos en flokk i Takasakiyama."

En slags gruppebevissthet hadde utviklet seg blant apene, sier Watson. Den hadde kommet plutselig, som resultat av at den siste apen hadde lært seg å vaske poteter på konvensjonell måte. At resten av Koshima-flokken plutselig lærte seg å gjøre det kunne ikke tilskrives de tidligere årenes normale metode med én ape ad gangen.

Det nye gruppebevissthetsfenomenet forklarte ikke bare at apene på Koshima plutselig lærte seg, men også at aper på den andre siden av havet like plutselig tilegnet seg vanen. Watson innrømmer at han ble tvunget til å "improvisere" endel av detaljene - tidspunktet på døgnet, ukedagen og det eksakte antallet

aper som dannet en "kritisk masse" ble ikke oppgitt i den vitenskapelige litteraturen.

Men på kvelden (eller i hvert fall meget snart) hadde nesten alle (eller i hvert fall et stort antall av de igjenstående apene) i kolonien plutselig lagt seg til med vanen. Dette er bemerkelsesverdig dels med tanke på den langsomme og gradvise tilvenning som hadde skjedd de første fem årene etter Imos nye påfunn, dels og i enda høyere grad fordi underet på Koshima tydeligvis plutselig brøt igjennom naturlige barrierer.

Dokumentasjon

I dette avsnitt undersøker jeg forholdet mellom Watsons beskrivelse av fenomenet med den hundrede apen og de vitenskapelige kilder han benytter for å verifisere det.

Visserlig får vi ikke lov til å vente oss mye av kildene. Watson har advart oss om at hele historien ikke fremkommer der, og at han er blitt tvunget til å "improvisere detaljene".

Derimot burde vi kunne vente oss å finne visse indisier på det mystiske i det som skjedde på Koshima i 1958. Fremfor alt burde vi kunne vente oss å finne en episode av rask innlæring innen flokken på dette tidspunktet (dog kanskje ikke på en eneste ettermiddag) og tegn på at vanen med å vaske søtpoteter plutselig dukket opp hos

andre flokker straks etter det som hendte på Koshima.

Vi har også negative forventninger når det gjelder litteraturen. Den skal i k k e inneholde visse viktige detaljer. Vi vent oss ikke at den skal fortelle oss eksakt hvor mange aper som vasket poteter før eller etter det som skjedde i 1958, eller at den skal gi oss noen forklaring på hvordan de apene på Koshima som lærte seg å vaske poteter etter det som hendte ervedvret sin viten. Watson påstår jo tross alt at det som skjedde på Koshima gav opphav til en overnaturlig innlæring av potetvask.

Disse tre forventningene kommer til å bli prøvet mot kildene. Var det slik at noe helt plutselig inntraff på Koshima? Fulgte innlæringen i andre kolonier tett på det som hendte på Koshima? Improviserer Watson faktisk detaljer b a r e når de anførte kildene ikke gir tilstrekkelig informasjon? De anmerkninger som følger kommer til å begrenses til den litteratur om makaker som Watson faktisk anfører.

Nesten all informasjon om flokken på Koshima finnes i en tidsskriftsartikkel av Masao Kawai (1965). De andre påberopte artiklene er av sekundær natur i denne sammenheng.

Kawais artikkel gir en bemerkelsesverdig detaljert beskrivelse av det som skjedde på Koshima. Flokken

inneholdt 20 aper i 1952, et antall som i 1962 hadde steget til 59. (Ingen ape på Koshima kunne altså være "den hundrede apen", bokstavelig talt.)

Watson sier at "et ikke spesifisert antall aper på Koshima" i 1958 hadde tillagt seg vanen med å vaske søtpoteter. I virkeligheten var antallet meget spesifisert.

Kawais opplysninger gir leseren både tidspunktet for innlæringen av potetvaskingen, fødselsdato og slektsrelasjoner for hver eneste ape i Koshima-flokkene fra 1949 til 1962 (fig. 1, s. 2-3 og på andre steder i oppsettet).

I mars 1958 hadde eksakt 2 av 11 aper over sju års alder lært seg å vaske søtpoteter, mens eksakt 15 av 19 aper mellom to og sju års alder hadde lagt seg til vanen (s.3). De totale tallene blir altså 17 av 30 aper over to års alder.

Hverken i denne fremstillingen eller noen annen sies et eneste ord om at det skulle ha funnet sted noen plutselig innlæring høsten 1958. Derimot noteres at i 1962 var det 36 av de 49 apene som hadde tillagt seg vanen.

Både populasjonen og antallet potetvaskere hadde altså øket med 19 under denne fireårsperioden. Kanskje er det dette Watson mener med at noe plutselig hendte på høsten 1958. Og kanskje (men det er bare gjetting) ble denne tanken hos Watson forsterket av følgende mening hos Kawai:

"Ervervelsen av denne opptredenen kan deles opp i to perioder: Før respektive etter 1958." (s. 5)

Kawai oppgir altså hverken dato, uke, dag eller engang årstid for noen plutselig hendelse i 1958, men han nevner i det minste årstallet. Nåvel, forbløffes så Kawai av forskjellen mellom innlæringen før og etter 1958? Er han "ikke riktig sikker på hva som hendte"? Er han motvillig til å publisere noen detaljer fordi at han "er redd for å bli til latter"?

Nei. Han publiserer hele historien inn i minste detalj. Det eneste bemerkelsesverdige med innlæringsperioden etter 1958 er at den var så normal. Perioden 1953-1958 var kjennetegnet av noe nytt og spennende. Flokken fant nye matforråd og ungene fant nye måter å håndtere den nye maten på.

Men i 1958 hadde den revolusjonære ungdommen blitt etablert og middelaldret - makaker modner raskere enn mennesker. Det uvanlige innlæringsmønsteret fra unger til voksne gikk tilbake til den normale måten hvor ungene lærte av foreldrene sine.

Imos første unge, en hanne som hette Ika, ble født i 1957 (s. 5 og 7). Imo og hennes tidligere lekekamerater oppfostret sine unger til gode små potetvaskere. Man kan bare håpe at Ika ble til mindre besvær for sin mor enn Imo hadde vært for sin

Kawai taler om den innovative perioden 1953-1958 som "individuell spredning" (s.5) og perioden etter 1958 som "førkulturell spredning" (s. 8). (Sistnevnte term antyder intet uvanlig hos aper. Flokkene har under normale omstendigheter visse karakteristiske oppførsler og vaner som føres videre innen flokken med "førkulturelle" midler. Uttrykket antyder bare en motvilje mot å benytte ordet "kultur" i sammenheng med aper.)

Ingenting forties altså i Kawais beskrivelse. Intet mystisk, eller engang plutselig, hendte i 1958. 1958 og 1959 var de årene da en gruppe oppfinnsomme ungdommer modnet. Menneskeverdenens hippier fra 60-tallet vet hvordan det føles.

I virkeligheten var 1958 et uvanlig dårlig år når det gjelder nye vaner på Koshima. Det var bare to aper som lærte seg å vaske søtpoteter det året, nemlig to unge hunner som hette Zabon og Nogi. I de fem forutgående årene hadde det gjennomsnittlige antall aper som hadde lagt seg til vanen vært tre (tabell 1, s. 4). Ingenting tyder på at Zabon og Nogi var telepater eller uvanlige på noen annen måte.

La oss forsøke å ta Watson på alvor en gang til. Ettersom bare to aper lærte seg å vaske poteter i 1958 (ifølge Watsons egen kilde) så må en av dem ha vært "den hundrede apen". Watson sier at det ikke er "spesifisert" hvem av dem det var, hvorfor jeg "tvinges til å improvisere", så "la oss for enkelthets skyld anta at

det var Zabon. Det betyr i så fall at "nesten alle apene" i kolonien som, ifølge Watson, plutselig og som ved et under, begynte å vaske sine søtpoteter denne høstettermiddagen var Nogi, stakkars liten.

Watson hevder at vanen med å vaske søtpoteter "spontan" brøt igjennom naturlige barrierer. Finnes det noe som tyder på det? Tja, to kilder rapporterer at oppførselen var blitt observert utenfor Koshima, i minst fem ulike kolonier (Kawai 1965, 23; Tsumori 1967, 219).

Disse rapportene sier uttrykkelig at oppførselen ble observert bare hos noen enkelte aper og at den ikke var blitt spredt til en hel koloni. Det finnes ingen rapport om når disse oppførselene fant sted. De må ha vært observert en gang mellom 1953 og 1967, men det finnes ingen ting som tyder på at de fulgte tett på noe underverk på Koshima høsten 1958, eller at de fant sted plutselig ved noe annet tidspunkt, eller at de var bemerkelsesverdige på noen annen måte.

Faktum er at det ikke finnes noen som helst slags grunn til å tro på noe 1958-under på Koshima. Det er all grunn til å benekte det. Watsons beskrivelse av det som skjedde tilbakevises i minste detalj nettopp av de kildene han selv anfører for å verifisere sine standpunkter. Tvert imot Watsons påstander om en plutselig og uforklarlig hendelse synes slike handlingsmønstre å "overføres friksjonsfritt mellom individer innen flokken og føres videre til neste generasjon". (Tsumori 1967, 207).

PSEUDOVITENSKAPENS METODOLOGI

Her er vi ferdige med selve saks-spørsmålet. Watsons tese om "fenomenet med den hundrede apen" tilbakevises en gang for alle nettopp av de kilder han selv benytter for å støtte den. Enten har han ikke forstått den informasjonen som finnes i disse vitenskapelige artiklene, eller så har han med hensikt forfalsket dem. Watsons egen måte å resonere og rapportere på, liksom den reaksjon han har vakt innen populærlitteraturen, fortjener dog oppmerksomhet. Det er gode

eksempler på den pseudovitenskapelige tradisjonen. Tenk på følgende:

1. Skjulte informasjonskilder: Watson forteller oss at de vitenskapelige rapportene lar viktige opplysninger forbli "uspesifiserte". Det er ganske enkelt ikke sant.

På et mer subtilt plan forteller han oss at de fleste forskerne fremdeles er usikre på hva som hendte, og at "de som faktisk anerkjenner sannheten helst ikke vil si det offentlig ettersom de er redde for å bli til latter."

Med et eneste genialt trekk lykkes Watson i å få seg selv til å stå frem som modig, forklarer hvorfor ingen annen har våget å rapportere om dette mirakuløse fenomenet og avskrekker oss fra å kikke etter i de anførte kildene om de bekrefter hans opplysninger eller ikke.

Watson fikk vite sannheten gjennom "personlige anekdoter og folkloristikk hos primatforskerne..." De av oss som ikke frotterer seg med så fint folk må tro på Watson. Teknikken var effektiv. Av de kommentarer jeg har funnet om fenomenet med den hundrede apen tyder ikke en eneste på at opphavsmannen har sjekket noen av de vitenskapelige kildene som Watson angir. Likevel fremstiller de alle Watsons fantasier som vitenskapelige fakta.

Heller ikke finnes det noen ytterligere informasjon å få hos Watson. Jeg har skrevet både til ham og hans forlegger og bedt om slik informasjon, men har aldri fått noe svar.

2. Motvilje mot naturlige forklaringer: Faktum er at potetvaskingen ble observert på flere øyer. Watson trekker den slutningen at oppførselen på en eller annen overnaturlig måte hadde vandret fra det ene stedet til det andre. Akkurat som andre entusiaster for det overnaturlige ser Watson bort fra to rimelige forklaringer på at oppførselen opptrer samtidig på flere steder. For det første kunne flere aper meget vel ha funnet den samme løsning på det samme problem uavhengig av hverandre.

Denne muligheten er tabu for pseudovitenskapere. Indianerne i Mellom-Amerika kunne ganske enkelt ikke ha funnet opp pyramiden uavhengig av

egypterne - de var ganske enkelt ikke kløktige nok til det. I mer ekstreme tilfeller (f.eks. von Däniken) er et m e n n e s k e rett og slett altfor forkorket til å kunne komme på kloke ting, så det må det være utenomjordinger som har gjort.

Watson antar at Imo var den eneste apen som kunne begripe det vettige i å vaske søtpoteter. Imo var, med hans egne ord, et "apegeni", og potetvasken kunne "nesten sidestilles med oppfinnelsen av hjulet". Aper på andre øyer var for korket til å kunne komme på slike nyheter.

Men tenk nå på at disse apene aldri hadde sett en søtpotet, langt mindre hatt anledning til å vaske en, før 1952 eller 1953 da man begynte å legge ut maten. I 1962 hadde aper på minst fem steder lært seg å vaske poteter. Det synes jeg tyder på at aper er ganske kloke dyr. Watson synes det tyder på at en eneste ape var klok, og at det overnaturlige tok seg av resten.

En annen forsømt forklaring er naturlig spredning, og Kawai rapporterer faktisk at en potetvasker som het Jugo i 1960 svømte fra Koshima til den øya der Takasakyama-flokken lever. Jugo vendte tilbake i 1964 (Kawai -65, s. 17). Det nevner Watson ikke.

De japanske apene er kjente for å være både kloke og bevegelige, og begge egenskapene skulle kunne forklare hvordan potetvaskingen ble spredt mellom øyene. Watson ser bort fra begge forklaringene, og mener å ha funnet opp en ny overnaturlig kraft.

3. Myteinflasjon: Når myter føres videre pynter alle litt på dem. Følgende to eksempler kommer fra annen-håndskommentarer som i stor utstrekning siterer Watson: Likevel begynte allerede Watson selv å smøre på en smule.

For det første hadde primatforskernes rapporter bare nevnt at noen isolerte tilfeller av potetvask var observert utenfor Koshima. Watson får dette til at vanen "opptrådte spontant.. i kolonier på andre øyer".

Det kan man ikke direkte stemple som usannhet, ettersom de fåtallige individene faktisk tilhørte andre kolonier

(selv om det bare var enkelte individer som lærte seg til med oppførselen og ikke hele kolonier).

I Watsons fotspor rapporterer Ken Keyes at etter den hundrede apen på Koshima "begynte apekolonier på andre øyer... å vaske sine søtpoteter" ! (Keyes 1982, s. 16). Av Keyes' formulering får man inntrykk av spontane masseorgier i småpotetskylling.

Enda et eksempel: Vedrørende primatforskernes holdning til det som skjedde i 1958 rapporterer Watson bare at "de fleste er fremdeles ikke riktig sikre på hva det var som hendte", men primatforskernes forvirring blir fort verre. For Science Digest (1981) rapporterer "et mysterium som har forbløffet vitenskapen i nesten et kvart sekl".

Når det gjelder akkurat disse to utsegnene så er Watsons egne uttalelser i det minste noe tilbakeholdne. De er ikke hva man vil kalle nøyaktige, men heller ikke iøynefallende falske.

I andre generasjon finner vi at "ikke riktig sikre på hva som hendte" har blitt til "et mysterium som har forbløffet vitenskapen i nesten et kvart sekl", og vanen som opptrådte hos i n d i v i d e r i apekolonier blir en vane hos disse k o l o n i e n e . Husk at andre generasjon henter a l l sin informasjon fra Watson, og til og med Watsons egen ikke særlig nøyaktige rapport blir ytterligere forvrengt. Det sier seg selv at dette ikke øker nøyaktigheten.

4. Det overnaturlige bekrefter det overnaturlige: Det gyldige i en overnaturlig rapport styrkes av at den stemmer overens med andre slike rapporter. Watsons kommentarer viser hvordan dette fungerer.

Keyes støtter fenomenet med den hundrede apen ved at det stemmer overens med J.B.Rhines arbeide på Duke, hvor han "påviste" telepati mellom enkelte mennesker.

"Vi vet nå at styrken i denne ekstrasensoriske kommunikasjonen kan forsterkes til et meget effektivt nivå når det "hundrede menneskets" bevissthet kommer til" (Keyes 1982, s. 18).

Elda Hartleys film "Den hundrede apen" påberoper Edgar Cayce, og som et bemerkelsesverdig eksempel på gruppebevissthet kan nevnes at fire av fem sekundære kilder betoner likheten mellom den hundrede apen hos Watson og Rupert Sheldrakes forestilling om det "morfogetiske feltet".

Den spontane igjenkjennelsen av likhetene mellom Watson og Sheldrake synes å ha brutt igjennom de naturlige grensene mellom de fire publikasjonene! Det kan man virkelig kalle et under. (For man kan vel ikke forklare et slikt sammentreff med at flere personer har kommet på det uavhengig av hverandre, eller med naturlig spredning?)

KONKLUSJONER

Jeg må erkjenne at jeg sympatiserer med endel av de sekundære kildene til fenomenet med den hundrede apen. Det gjør jeg på grunn av den hensikten man har med å anføre fenomenet.

Ken Keyes' bok tar opp fenomenet som et sideemne, mens hovedemnet er nedrustningen av kjernevåpen. Arthur Steins artikkel og (i mindre utstrekning) Hartley's film inspireres av Keyes' håp om at fenomenet med den hundrede apen kanskje kan hjelpe til med å forebygge en kjernefysisk krig. Budskapet er at "du er kanskje den hundrede apen" hvis bidrag til den kollektive bevissthet leder verden bort fra atomvåpenkatastrofen.

Det er vanskelig å finne noen feil i det motivet. Av samme grunn kan man ikke finne noen feil i motivet hos et barn som skriver til julenissen og ber om å få en verdensomfattende atomvåpennedrustning i julegave. Vi kan bare håpe på at julenissen og den hundrede apen ikke er de beste sjansene vi har når det gjelder å unngå en atomkrig.

Det Watson først og fremst er ute etter er ikke å forebygge krig, men å uttrykke sin beundring for det overnaturlige. Hans bok begynner med en beskrivelse av et barn som, foran Watsons egne øyne, og med en "kort implosiv lyd, meget mykt, som når en kork trekkes opp i mørket, fysisk vregte en tenningsball ut-inn slik at den lodne siden vendte innover og gummisiden ut - uten at

lufttrykket minket. (s. 18).

Like etter diskusjonen om den hundrede apen har Watson en avslørende bemerkning. Han siterer med samtykke en uttalelse som tilskrives Lawrence Blair:

"Når en myte deles av et stort antall mennesker blir den virkelighet" (s. 148).

En slik relativistisk epistemologi er ikke uvanlig i New Age-tenkemåten. Jeg ville ha uttrykt Blairs tanke en smule annerledes:

"Overbevis tilstrekkelig mange mennesker om en løgn, så blir den sannhet."

Jeg vil påstå at den som aksepterer et slikt syn på sannheten ikke er særlig troverdig som kunnskapskilde. Derimot kan han givetvis være en fantastisk kilde til fantasier, rykter og pseudovitenskapelige bestsellere.

Jeg foretrekker en epistemologisk realisme fremfor denne type relativisme. Sannheten er ikke avhengig av antall troende eller hvor ofte en tese gjentas offentlig. Den epistemologi jeg foretrekker kan uttrykkes meget enkelt: Fakta er fakta. Fenomenet med den hundrede apen finnes ikke.

~~~~~
(1) Der annet ikke er angitt går alle henvisninger til Watson på s. 147 og 148), men denne korte rapporten har vakt stor oppmerksomhet. I Watsons kjølvann har en bok (Keyes 1982), en tidsskriftsartikkel (Brain/Mind Bulletin 1982) og en film (Hartley 1983) fått tittelen "Den hundrede apen". Dessuten finner vi en tidsskriftsartikkel med tittelen "The Hundredth Monkey and Humanity's Quest for Survival" (Stein 1983) og en art. med tittelen "The Quantum Monkey" i et populærvitenskapelig tidsskrift (Science Digest 1981). Hver og en bygger på Watson som eneste informasjonskilde vedrørende denne bemerkelsesverdige og overnaturlige opptreden hos primater.

*****

REFERANSER: Se neste side

- Brain, Mind Bulletin*. 1982. The hundredth monkey. In "Updated Special Issue: 'A New Science of Life.'"
- Hartley, Elda (producer). *The Hundredth Monkey* (film and videotape). Hartley Film Foundation, Inc. Cos Cob, Conn.
- Imanishi, Kinji. 1963. Social behavior in Japanese monkeys. In *Primate Social Behavior*, Charles A. Southwick, ed. Toronto: Van Nostrand.
- Kawai, Masao. 1963. On the newly-acquired behaviors of the natural troop of Japanese monkeys on Koshima island. *Primates*, 4:113-115.
- . 1965. On the newly-acquired pre-cultural behavior of the natural troop of Japanese monkeys on Koshima Islet. *Primates*, 6:1-30.
- Kawamura, Syuzo. 1963. Subcultural propagation among Japanese macaques. In *Primate Social Behavior*, Charles A. Southwick, ed. Toronto: Van Nostrand.
- Keyes, Ken, Jr. 1982. *The Hundredth Monkey*. Coos Bay, Ore.: Vision Books.
- Science Digest*. 1981. The quantum monkey. Vol. 8:57.
- Sheldrake, Rupert. 1981. *A New Science Life*. Los Angeles: J. P. Tarcher.
- Stein, Arthur. 1983. The "hundredth monkey" and humanity's quest for survival. *Phoenix Journal of Transpersonal Anthropology*, 7: 29-40.
- Tsumori, Atsuo. 1967. Newly acquired behavior and social interactions of Japanese monkeys. In *Social Communication Among Primates*, Stuart Altman, ed. Chicago: University of Chicago Press.
- Watson, Lyall. 1979. *Lifeline*. New York: Simon and Schuster. •

THE SKEPTICAL INQUIRER, Vol. 9

J. Allen Hynek ER DØD

Mannen som er blitt hyllet som ufologiens Galileo, J.Allen Hynek, født i mai 1910 i Chicago, er borte. Han ble i fjor høst innlagt på sykehus i California hvor man påviste en livstruende hjernesvulst.

Få av ufologiens hovedpersoner har vært så sentralt plassert og så omstridt som Hynek, tidligere astronom og leder av den astronomiske avdelingen ved Northwestern University. I 1948 ble han konsulent for US Air Force i UFO-spørsmål, og vi hører første gang om ham i forbindelse med "Project Sign", som ble oppløst den 27.desember 1949 og etterfulgt av det mer kjente "Blue-book". Her fungerte Hynek frem til 1969. I 1973 stiftet han sitt Center for UFO Studies (CUFOS). Hynek har skrevet to bøker om UFO, "The UFO Experience" (1972) og "The Hynek UFO Report" (1977). Førstnevnte er oversatt til norsk (E.G. Mortensen 1974).

Det var først i begynnelsen av 70-årene at Hynek byttet ut skeptikerens rolle med ufoentusiastens, og fra å være bannlyst i UFO-kretser ble han nå forbilde og global leder. Men på tross av sin mer enn 30-årige erfaring med å undersøke UFO-rapporter kunne Hynek aldri si hvorvidt en eneste en av alle disse rapportene bør aksepteres som et faktum. Og hans teorier om UFOer var meget ambivalente. (Jmfr. NIB nr. 5/82, s. 15.)

Den beste karakteristikk av Hyneks rolle innen ufologien er kanskje frem-satt av Patrick Huyghe, medredaktør i tidsskriftet US: "Uansett hvordan fenomenet til slutt vil bli løst er navnet Hynek knyttet til UFOer, akkurat som Darwins navn til evolusjon, Freuds til drømmer og Nixons til Watergate".

Enig eller uenig - J.Allen Hynek vil bli husket for sitt arbeide.

K.S.

Steuart Campbell

RENDLESHAM-SAKEN

DENNE HISTORIEN BLE FØRSTE GANG OMTALT I NIVFO-BULLETIN NR. 1/84, MED OVERSKRIFTENE "FARTØYET SOM LANDET I IPSWICH" OG "EN FORKLARING PÅ WOODBRIDGE-UFOET". SISTNEVNTE SKREVET AV IAN RIDPATH PÅ BAKGRUNN AV EGNE UNDERSØKELSER PÅ STEDET. IMIDLERTID HAR UFOLOGENE IKKE VILLET GI SLIPP PÅ "MYSTERIET" OG SKRIVER FREMDELES LANGE UTREDNINGER BASERT PÅ AMATØRERS ETTERFORSKNING OG RYKTER. NOEN MULIG SVAKE PUNKTER I RIDPATHS FREMSTILLING BLIR MEGET STERKT FOKUSERT. PÅ DENNE BAKGRUNN FINNER VI DET ØNSKELIG Å BELYSE RENDLESHAM-SAKEN YTTERLIGERE OG HÅPER DERMED Å HA RYDDET DE SISTE MISFORSTÅELSER AV VEIEN.

Nå da oberst Halls båndopptak av sin nattlige ekspedisjon er frigitt, er det mulig å få noe fornuftig ut av det som skjedde i Rendlesham-skogen like etter jul i 1980.

Halt-memorandumet påsto at etter å ha sett lys omkring kl. 0300 UT den 27. desember 1980, (lys som fikk dem til å tro at et fly hadde styrtet), dro sikkerhetsvakter ut i skogen utenfor Woodbridge Air Force Base. Der så de et lys som de mente måtte være en svevende farkost. Dagen etter - (27.- eller 28. desember ?) ble det funnet noen avtrykk i bakken og disse ble målt. Neste kveld (29. desember, - sic) så Halt og andre mens de målte radioaktivitet i området, et "rødt, sollignende lys" gjennom trærne. Det virket som det utstøtte glødende partikler, for så å brette opp til fem separate hvite objekter. Senere så man tre stjernelignende objekter på himmelen i en høyde (elevasjon) av ca. 10 grader. To objekter befant seg i nord og det tredje i syd. De beveget seg alle raskt i skarpe vinkler og gav fra seg røde, grønne og blå lys. Objektene befant seg på himmelen i adskillige timer.

Undersøkelser har allerede indikert at Halt tok feil av datoen for den første observasjonen og den påfølgende dagslysinspeksjonen. Politiets nedtegnelser viser at lysene ble rapportert kl. 0411 den 26. desember og de ble varslet om rystelser i

bakken samme dag kl. 1030. Så ble det oppdaget at en stor ildkule (meteor) var sett over store deler av det sydlige England kl. 0250 på samme dag (dette er nedtegnet i the BAA (Meteor Section) News Letter nr. 4, for februar 1981). Det er dokumentert at det lyset som patruljen så var denne meteoren.

Det er en kjent sak at de som ikke er kjent med slike ildkuler tar dem for å være mindre objekter som faller i flammer ikke så langt unna. Det må være klart at bare den antakelse at et fly hadde styrtet i skogen kunne ha motivert vaktene til å søke om tillatelse til å foreta undersøkelser. Sett igjennom trærne, hvor forskjellige navigasjonsfyr er synlige, har patruljen - som Ridpath antar - tatt feil av et eller flere av disse og objektet de søkte. (Det er likevel usannsynlig at de ble narret av fyrtårnet Orford Ness, som ligger bare 8.6 km unna, og 28 m. over havflaten.)

Lydbåndopptaket gjelder målingene av radioaktivitet og observasjonene av forskjellige uidentifiserte lys i skogen. Det rommer detaljer som viser seg å falle sammen med tidspunktene for de hendelsene som beskrives av Halt i hans memorandum. Ut fra tidspunktene (alle etter midnatt) later det til at den natten det er tale om må være den til 28.-29. desember, selv om det ut fra

Halts feiltakelse når det gjelder datoen for den første observasjonen kan legges liten troverdighet i denne dateringen. Av større betydning er det faktum at det gir mer informasjon om de observerte lysene, spesielt deres retning. Med Ian Ridpath's tillatelse gjengir jeg relevante utdrag av hans avskrift av båndopptaket:

Halt: 0148. Vi hører meget merkelige lyder fra dyrene på gården. De er meget, meget aktive og lager en hel del bråk.

Stemme: ... pigmentering.

Halt: Du så akkurat et lys (fordreiet). Roe ned. Hvor?

Stemme: Akkurat i denne retningen. Her, rett frem inn imellom trærne - der er det igjen. Se - bent i retning av lyset fra min lommelykt, sir. Der er det.

Halt: Jeg ser det også. Hva er det?

Stemme: Vi vet ikke, sir.

Halt: Det er et merkelig, lite rødt lys. Ser ut til å være en kvart til en halv mile (1 km) eller kanskje mer borte. Jeg slår av. Lyset er borte nå. Det var ca. 120 grader fra vår posisjon. Er det kommet tilbake?

Stemme: Ja, sir.

Halt: Vel, slukk lommelyktene. La oss gå tilbake til skogkanten så vi kan få sett nærmere på det. Se om du kan få brukt stjernekikkerten på det. Lysene er der fremdeles og alle dyrene på gården er rolige nå. Vi nærmer oss omkring 110, 120 grader fra stedet og ut gjennom lysningen i skogen nå...

Stemme: Nå går vi. Omtrent fire fot (1,2 m) ved siden av jordstykket, ca. 110 grader.

Stemme: Ja, sir, nå dør det ut.

Halt: Nå slukner det. Jeg tror det er noe annet enn... Jeg tror det er noe som... Vi er omtrent 150 eller 200 yards (160 m) fra åstedet... det er ingen tvil - det er en eller annen form for flakkende lys foran oss.

Stemme: Sir, det er gult.

Halt: Jeg så en gul tingest i det også. Merkelig. Det ser ut til å bevege seg litt hitover? Det er klarere enn det har vært. Det kommer denne veien. Det kommer så avgjort denne veien! Dette er eiendommelig!

Stemme: To lys! Et til høyre og et til venstre!

DET KOMMER DENNE VEIEN, DET KOMMER AVGJORT DENNE VEIEN - DET SPRUTER FRAGMENTER FRA DET - DETTE ER EIENDOMMELIG!

Halt: Hold lommelyktene slukket.

Her er det noe meget, meget merkelig. Behold hodetelefonene på, se det får noen... biter faller fra det igjen!

Stemme: Det flyttet seg nettopp til høyre.

Halt: Yeah.

Stemme: Avsted til høyre.

Halt: Merkelig (! Atter en gang til venstre?) La oss rykke frem til skogkanten der oppe. Dere vil helst gå uten lys? La oss være forsiktige. Kom igjen. OK. Vi betrakter tingesten. Vi befinner oss trolig noe slikt som to-tre hundre yards (230 m) unna. Den ligner et øye som blinker mot deg. Fremdeles beveger den seg fra side til side. Og når du rettet stjernekikkerten mot den virker det som om tingen har et hult sentrum, et mørkt sentrum, som en pupill i et øye som ser på deg, blunker. Og den lyser så sterkt i kikkerten at det nesten brenner øynene... Vi har passert gårdsbygningen og over det tilstøtende jordet, og nå gjør vi flere observasjoner med opp til fem lys av samme form, men de ser ut til å stå stille nå snarere enn å pulsere og gløde med røde blaff. Vi har nettopp krysset en bekk og vi ... ser merkelige lys på himmelen.

Halt: 2.44. Vi er på den andre siden av jordet til den andre gårdbrukeren og gjør observasjoner igjen ca. 110 grader. Dette ser ut til å være rett utenfor land. Det er rett i horisonten. Beveger seg litt, og blafrer av og til. Fremdeles rødt av farge.

Halt: 3.05. Vi ser merkelige, blizaktige blaff... vel de er sporadiske, men der er så avgjort et eller annet slags fenomen.

Halt: 3.05. I ca. 10 grader (altitude)

over horisonten rett mot nord har det dukket opp to merkelige objekter, halvmåneformet, dansende omkring med fargerde lys på. En antar at de befinner seg ca. 5 - 10 miles (8-16 km.) ute, muligens mindre. Halvmånene er nå blitt til hele sirkler, men der var også en elipse eller noe slikt der i et minutt eller to.

Halt: 3.15. Nå har vi fått et obtekt ca. 10 grader (alt.) rett mot syd, 10 grader over horisonten. Og de i nord beveger seg. Et er på vei bort fra oss.

Stemme: Det beveger seg raskt utover.

Stemme: Det til høyre drar også avgårde!

Halt: Begge drar nordover. OK. Her kommer et fra syd, det kommer rett mot oss nå. Nå betrakter vi noe som ser ut til å være en stråle rettet mot bakken. Dette er uvirkelig !

Halt: 03.30, og objektene er fremdeles på himmelen, men det i syd synes å miste litt høyde. Vi går rundt og vender tilbake til basen. Objektet i syd lyser fremdeles ned mot bakken.

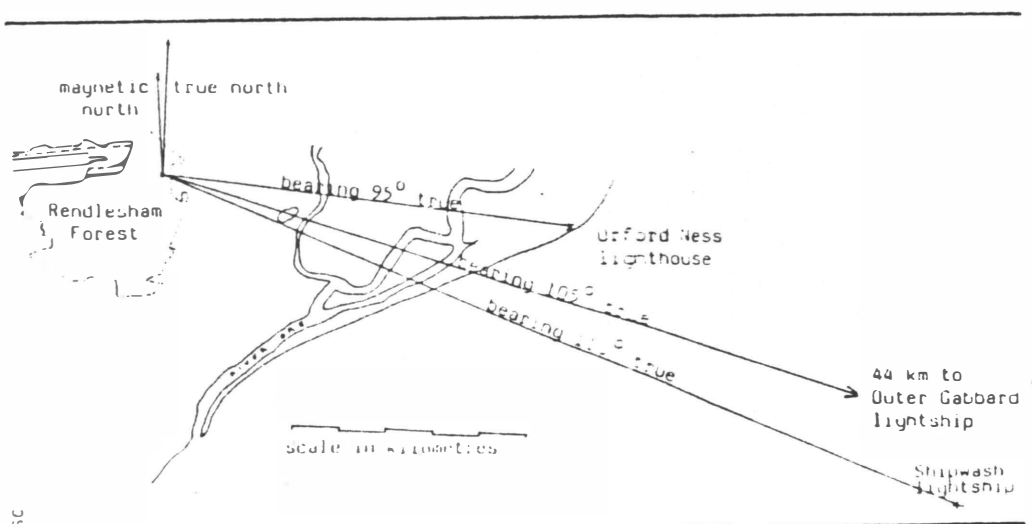
Halt: 04.00. Et objekt svever stadig over Woodbridge-basen omkring 5-10 grader over horisonten. Bevegelsene er uregelmessige, med samme slags lys og stråler som tidligere.

* * *

Ridpath har konkludert at det første lyset som beskrives på lydbåndet (såvel som i memorandumet) var fra fyrtårnet Orford Ness, som blinker hvert femte sekund. Men, dette lyset ligger på peiling 100 grader (magnetisk), mens Halt rapporterte sitt første lys mellom 110 og 120 grader (på den tiden var den magnetiske deviasjon for syd-øst-England 5 gr. V.) Nå har vi en lyskilde som ligger i retningen 115 grader magnetisk (110 rett-

visende); det er fyrskipet Shipwash 18.2 km. borte (se diagram). Fyrskipets lys, 12 meter over sjøen, gir tre raske pulser hvert 20. sekund. Bortsett fra farven (som var usikker) var alle de øvrige egenskapene ved lyset fullstendig sammenfallende med fyrskipet: det lå i samme retning, ved horisonten, intermitterende (periodisk) og pulserte på en stråle-aktig måte.

Ved å se bort fra Ridpath's påstand om at lyset var Orford Ness fyr, samt legge merke til at fyrskipet også var synlig, undret (ufologene) Butler, Street og Randles seg over hvorfor ikke to UFOer var blitt rapportert (Sky Crash, side 177). Nå ser vi at på et tidspunkt ble det sett to lys, men dette betyr ikke at det andre lyset kom fra Orford Ness. Båndopptaket indikerer at de to lysene var ganske nær hverandre og hadde samme intensitet. Derfor er det meget mulig at dette andre lyset kom fra fyrskipet Outer Gabbard 44 km unna. Dette ligger på en kurs av 105 grader rettvisende, og har lys som pulserer fire ganger hvert 20. sekund. Det er ikke synlig med det blotte øye, men kan gjerne bli sett gjennom teleskop eller kikkert (vi vet ikke hvilke optiske hjelpemidler som var tilgjengelige for Halt den natten.) På denne måten var det altså to pulserende lyskilder beliggende 5 grader fra hverandre i den retningen Halt og hans folk speidet. Ingen utpregede astronomiske objekter befinner seg nær horisonten mellom 95 og 110 gr. azimut på den tiden, selv om Jupiter

og Saturn (i nær innbyrdes posisjon), samt Månen, var over horisonten i syd-øst. Men den klare månen ville nok ha gjort det vanskelig å se planetene.

Vi kan identifisere de andre lysene som Halt så på følgende måte:

De to "merkelige" objektene som ble sett kl. 0305 UT rett mot nord var trolig de klare stjernene Deneb og Vega, som begge lå nær horisonten mot NNØ. Objektet i syd later til å ha vært stjernen Sirius, selv om den egentlig gikk ned i syd-vest. Det er på det rene at Halt ikke refererte til sitt kompass ved disse observasjonene. Klare stjerner sett nær horisonten synes å hoppe omkring (det skyldes atmosfærisk turbulens) og de vil avgi spektrale farver (p.g.a. refraksjon). Siden stjernene i nord var for oppadgående, kunne fasongen godt ha gitt inntrykk av å forandre seg fra elipse til sirkel, og de kunne ha sett ut til å sløres eller avta etter variasjonen i lysbrytningen. Når Sirius gikk ned ville den begynne å fremvise uvanlige effekter, og se ut som at den nærmet seg.

Hvis Halt og hans kompanjonger den natten 28./29. desember trodde at det var noe merkelig og mystisk med to fyrskip og tre stjerner, så må vi konkludere med at det heller ikke var noen mer uvanlig forklaring på den tidligere rapporten. Overbeviste om at noe hadde krasjet i skogen var patruljen tilbøyelige til å mistolke konvensjonelle stimuli. Siden de rapporterte at objektet hadde røde og blå lys virker det sannsynlig at det var stjernen Spica de så, som da sto lavt over den østlige horisonten. De videre rapportene kunne ha vært resultat av én eller begge forklaringene! Når en tar i betraktning at grupper av tjenestemenn streifet omkring i skogen er det ikke altfor overraskende at dyrene på gården like ved var forstyrret. Og dessuten, det synes rimelig at de lysene som ble sett i skogen stammet fra Halt og hans folk. Lys rapportert over skogen kan ha vært Jupiter og Saturn sett før månen sto opp. Ridpath har allerede påvist radioaktiviteten som ble målt var normal, og en enkel forklaring er for hånden også for alle de andre bevismessige omstendighetene som er innsamlet av BSR. For de som er overbeviste

om at et romskip har landet, vil enfoldige data være uhyggelige beviser.

Siden Halt ikke kunne identifisere de lysene han og hans menn så, og siden han tillot dem mystiske kvaliteter, var det ikke til å unngå at rykter om objektene begynte å sirkulere på Woodbridge-basen. Fordi alle og enhver har hørt om UFOer og kjenner til de vanlige komponentene i myten, var det rimelig at enkelte av personellet ville overdrive ryktene inntil de ble historier om en fremmed landing. Uten en klar og autoritativ forklaring er slike myter vanskelige å stoppe, og det ville ha vært spesielt vanskelig å hindre at de nådde en eller annen lokal UFO-entusiast.

Denne prosessen later til å ha blitt tilskyndet av personell, som med fullt overlegg lot ryktene sive ut, enten som en spøk eller fordi de virkelig trodde på dem. Til og med Halt later til å ha utbrodert sin beretning til Butler og Street. Og videre - ryktene later til å ha bragt i det minste én tjenestemann ut av ballanse. Hvis det er slik som antatt, at stoffmisbruk er utbredt blant USAF-personell, er det ikke overraskende at de hadde vansker med å skille fakta fra fantasi. Plagsomt offisielt hemmelighetskremmeri (eller mangel på oppriktighet) gjorde situasjonen verre; det kunne se ut som om at det militære hadde en hel del å skjule, når alt de hadde å skjule var sin egen uvitenhet!

"Etterforskningen" gjort av BSR har ikke bestått av stort annet enn innsamling av rykter og rapporter fra folk som hadde en eller annen forbindelse med Woodbridge-basen eller som bodde i området. Det er klart at mange av disse rapportene har kommet til bare fordi BSR forlangte dem! At Haltungs egen sønn ville dikte ihop en historie for egen profitt gjør det rimelig at også andre kunne ha gjort det samme, enten for moro eller for å gjøre inntrykk. Butler og Street plaget stadig folk som benektet at de hadde sett noe, og de ser ut til å være ubevisste om det omfang og den utstrekning de selv kan ha gitt mange av historiene.

Mens Butler og Street var naive og uerfarne, burde BUFORA's etterforskningsleder ha vært istand til å nå frem til de riktige konklusjonene. Men, hennes subjektive holdning til UFO-rapporter har ført henne på avveier. Til og med i dag tror hun at Halt's lydbånd er forfalsket - som om USAF med fullt overlegg ville blotte inkompetanse hos sitt personell ! Hennes villighet til å være medforfatter av en sensasjonsbok om saken setter et spørsmålstegn ved hennes dømmekraft.

RAF-kommandanten ved Bentwaters air base gav en fortreffelig oppsummering av saken:

"To fullstendig uvitenskapelige etterforskere" hadde blåst opp historien hinsides alle proporsjoner og hadde påført han og basen en uendelighet med problemer. Oberst Halt hadde sett noen få lys, som nå er blitt forklart (som fyr-tårnet). En av de involverte flyvåpensoldatene som hadde "skravlet i vei" var blitt sendt hjem, ettersom han hadde fortalt "latterlige historier" (Sky Crash, side 258).

BSR ville ha oss til å tro at noe i retning av filmen Nærkontakt gikk i oppfyllelse i Randlesham-skogen. Sannheten er at endel USAF-personell som følge av sin uvitenhet om både naturlige og konstruerte fenomener satte i gang et rykte som BSR, likedan i uvitenhet, kringkastet. Det er studium i inkompetanse, og demonstrerer unyttigheten ved godtroende etterforskere.

KILDE: Magonia nr. 21, desember 1985.

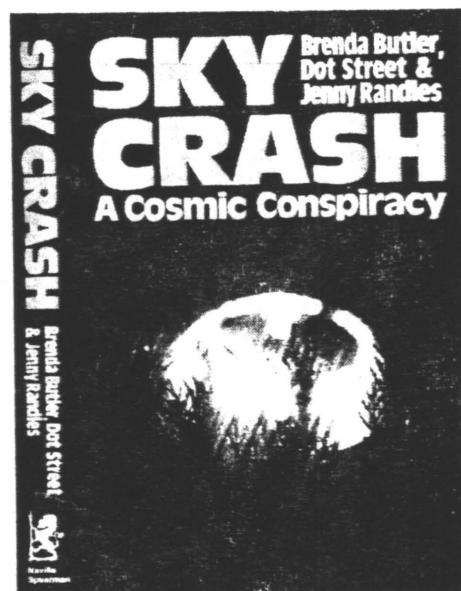

Dot Street

UFO-etterforsker Dot Street blar i boken hvor hun er en av forfatterne.

Forkortelsene BSR i artikkelen står for Butler, Street og Randles, som har skrevet boken (nedenfor.)

»Sky Crash. A Cosmic Conspiracy«.

Af Brenda Butler, Jenny Randles og Dot Street.

Neville Spearman Limited, Suffolk 1984.

283 sider, indb., illustreret.
Pris: 7,50 pund.

UFO-KLASSIKER

Exeter, 1965

Kim Møller Hansen.

I 1966 UTKOM BOKEN "INCIDENT AT EXETER" (HENDELSEN VED EXETER) SKREVET AV JOURNALISTEN JOHN G. FULLER. BOKEN BLE EN BESTSELGER MED MER ENN 500.000 SOLGTE EKSEMPLARER OG GJORDE DERMED UFO-BØLGEN I EXETER VERDENSBERØMT. MANGE ANSER ENNÅ I DAG HENDELSENE FOR Å HØRE TIL BLANT DE MEST UFORKLARLIGE.

Den mest dramatiske observasjonen under den såkalte UFO-bølgen høsten 1965 fant sted den 3. september, og vitnene var: Norman J. Muscarello, 18 år, politibetjent David R. Hunt, 28 år og politibetjent Eugene Bertrand, 30 år.

Hendelsesforløpet er gjennom tidene gjengitt i utallige tidsskrifter og bøker og ofte med mange unøyaktigheter og dramatiske tilføyelser, som har vært med på å gjøre saken mer mystisk enn nødvendig. For å komme så kloss inn på vitnenes egne ord som mulig, skal det her siteres fra deres egne rapport til Project Blue Book.

NORMAN MUSCARELLO FORTELLER:

"Jeg gikk og haiket på hovedvei 150, ca 5 km syd for Exeter, New Hampshire, klokken 2 om natten den 3. september. En gruppe på fem kraftige, røde lys dukket opp over et hus omkring 30 meter fra der hvor jeg sto. Lysene sto på en rett linje som hellet ca. 60 grader. De var så kraftige at de lyste opp hele området. Lysene fløy ut over en stor mark og beveget seg av og til som et fallende blad. De gikk ned bak trærne, bak et hus og dukket atter frem. De beveget seg hele tiden med en helving på 60 grader. Kun ett lys var tent om gangen. De pulserte i følgende rytme: 1, 2, 3, 4, 5, 4, 3, 2, 1. De var så kraftige at jeg ikke kunne se noe objekt bak lysene. Jeg betraktet lysene i omkring 15 minutter, og de forsvant til slutt bak noen trær og så ut til å gå ned mot en mark.

På et tidspunkt, mens jeg så dem, så de ut til å komme så tett innpå at jeg

hoppet ned i grøften for å unngå å bli truffet.

Etter at lysene var forsvunnet, fikk jeg lift til politistasjonen i Exeter og fortalte der hva jeg hadde sett."

POLITIBETJENT EUGENE BERTRAND JR. FORTELLER HER OM DET VIDERE FORLØP

"Jeg var på patrulje om morgenen den 3. september klokken 1 på hovedvei 108 nær Exeter, New Hampshire. Jeg la merke til en bil som sto parkert ved veikanten og stanset for å se nærmere på saken. I bilen satt en kvinne som sa at hun var altfor opprevet til å kunne kjøre. Hun fortalte at et lys hadde fulgt henne og stoppet opp over bilen.

Jeg ble på stedet i omkring 15 minutter, men kunne ikke se noe uvanlig. Jeg forlot stedet og kjørte til politistasjonen i Exeter, hvor jeg møtte Norman Muscarello. Han fortalte om sin observasjon av noen kraftige røde lys over en mark. Etter å ha snakket med ham en stund bestemte jeg meg for å kjøre ham tilbake til stedet hvor han hadde sett lysene.

Da vi kom frem til observasjonsstedet, forlot vi bilen og hadde kun gått omkring 15 meter da det dukket opp en gruppe på fem kraftige, røde lys bak en klynge trær like ved oss. De var utrolig skarpe og var tent på skift.

Lysene begynte å fly rundt over marken. På et tidspunkt kom de så nær at jeg kastet meg ned på bakken og skulle til å trekke pistolen.

Lysene var så kraftige at jeg var ute av stand til å se noen form. Der var hverken lyd eller vibrasjoner, men husdyr i området var oppskremte og laget en masse støy.

Da lysene nærmet seg oss igjen løp Muscarello og jeg til patruljevognen. Jeg kalte opp politibetjent David Hunt, som ankom få minutter senere. Han observerte også lysene, som stadig befant seg over marken, men ikke så nær som før. Lysene befant seg ute over marken i omkring 30 meters høyde og forsvant til slutt i det fjerne, stadig i samme høyde. Lysene befant seg alltid på rett linje med en helling på ca. 60 grader. Når objektet beveget seg, var de nederste lysene alltid forrest."

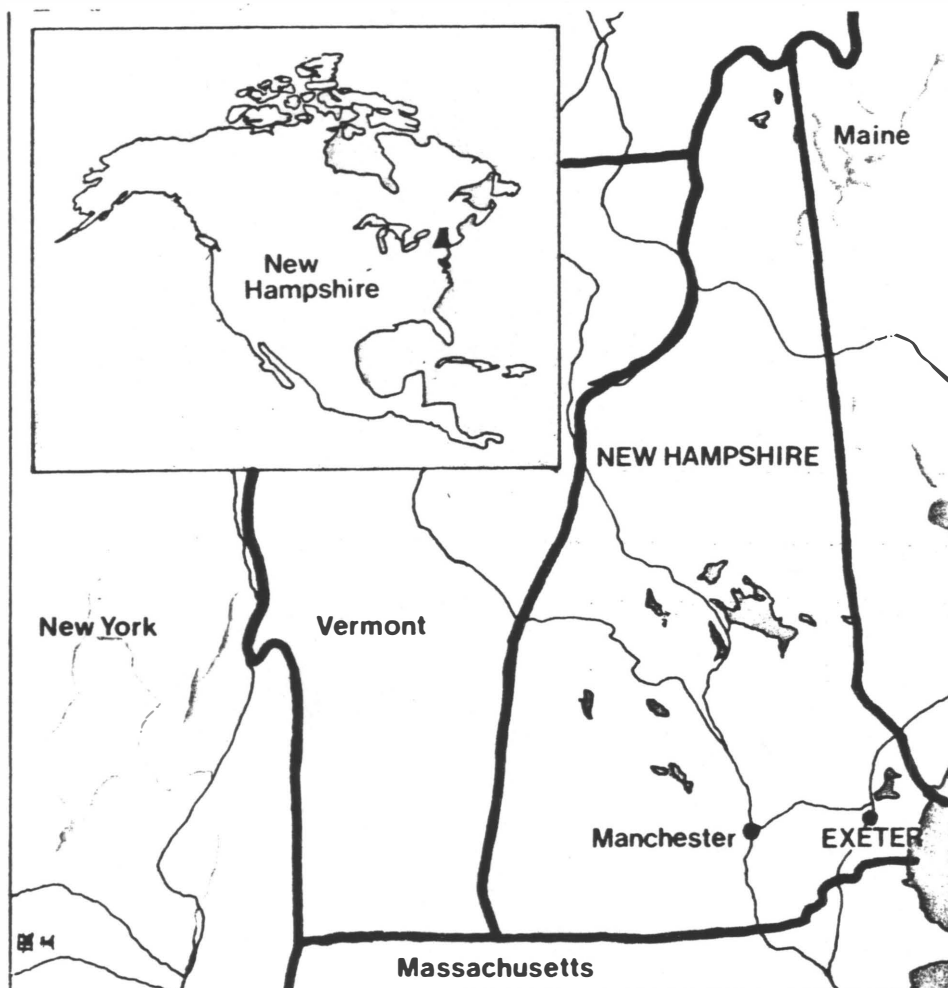
Det tredje vitnet, politibetjent David Hunt, mottok oppkallingen fra Bertrand klokken 02.55, og kjørte deretter ut til stedet, hvor han også så lysene. Hans beskrivelse av lysene og deres bevegelsesmåte er i full overensstemmelse med de to andre vitnenes.

Ifølge en observasjonsrapport datert den 15. september 1965 fra Pease Air Force Base, som undersøkte hendelsen, var været denne natten klart med uendelig sikt. Ved Pease AFB var det en svak vind fra vest.

RAPPORTENS OPPHAVSMANN KONKLUDERER:

"På nåværende tidspunkt er jeg ikke i stand til å gi noen mulig forklaring på observasjonen. De tre observatørene ser ut til å være fornuftige, troverdige personer, særlig de to politifolkene. Jeg har sett observasjonsstedet og fant intet i området som kunne ha forårsaket det man så. Pease AFB hadde fem B-47 fly i luften i observasjonsperioden, men jeg mener ikke at de har noen forbindelse med observasjonen."

Kort tid etter at Exeter-lysene var forsvunnet ut av syne, mottok politibetjent Reginald "Scratch" Toland, vakthavende denne natten, en telefon fra en telefondame i Exeter. Hun hadde

EXETER-UFOet FORFULGT AV
JAGERFLY !

Fuller var i Exeter i over en måned, hvor han intervjuet over 60 mennesker, som hadde sett uforklarlige ting på himmelen, ofte nær høyspentledninger gjennom en periode på adskillige uker høsten 1965.

Fuller bragte i erfaring at hendelsen den 3. september hadde gjort et så stort inntrykk på Muscarello at han sammen med sin mor satt og ventet på en bakkeskråning nesten hver eneste kveld gjennom tre uker etter sin observasjon. På en av disse kveldene så de et UFO igjen. Andre menneskjer kjørte kveldsturer og parkerte i nærheten av høyspentledningene i håp om å få et glimt av Exeter-UFOet. Fuller deltok i noen av disse observasjonsturene og påstår at han selv observerte en høytflygende rød-orange diskos som ble forfulgt av et jagerfly !

Betjent Hunt peker mot stedet hvor han så lysene. Betjent Bertrand var i flyvåpenet i fire år og er sikker på at det objektet han så hverken var et fly, et helikopter eller en ballong.

[illegible]

ANDRE OBSERVASJONER

Flere av observasjonene fra Exeterbølgen er nevneverdige.

* Fru Jalbert og hennes fire ten-åringssønner påstår at de gjentatte ganger observerte et strålende, sølvaktig objekt som svedde over høyspentledningene nær deres hjem. Objektet hadde blinkende lys i mange farger. Lysene var så kraftige at man kunne lese en bok ved dem. Fru Jalbert og sønnene fortalte også at da objektet dukket opp dukket det også av og til opp et fly og "jaget" det.

* To unge mennesker ved Hampton Beach fortalte at de så et objekt fly inn fra havet. Det forfulgte bilen deres i meget lav høyde, selv om de forsøkte å ryste det av seg.

* Fru Blodgett fortalte at hun så en "strålende og blendende" lyskule kun 30 meter borte. Den svedet over tre-toppene og roterte hurtig.

OFFISIELLE UTTALELSER

Den 27.oktober 1965 ble følgende pressemelding fra Pentagon offentliggjort i mange aviser:

"Pentagon mener, etter intensiv etterforskning, at det er funnet en naturlig forklaring på UFO-observasjonene den 3.september i Exeter, New Hampshire.

En talsmann sier at adskillige rapporter som omtaler "mange objekter i området" stemmer med flyvåpenets aktiviteter i stor høyde under en øvelse over Westover, Mass. på det aktuelle tidspunkt.

En annen viktig ting er det som kalles "temperaturinversjon", hvor et kaldt luftlag er fanget mellom varme luftlag. Talsmannen fra Pentagon opplyste at dette naturfenomenet får stjerner til å danse og blinke. Talsmannen uttalte: "Vi mener at det som folk så denne natten var stjerner og planeter i uvanlige formasjoner."

Denne upresise pressemeldingen, som åpenbart var den offisielle, definitive forklaring, ble naturligvis mottatt med undring og skepsis - ikke bare i Exeter.

Forbauselsen ble enda større da politibetjentene Bertrand og Hunt omkring en måned senere mottok et udatert brev fra major Hector Quintanilla, daværende sjef for Project Blue Book. Dette interessante brevet lyder i sin helhet slik:

"Observasjonen av adskillige uidentifiserte objekter gjort av Dem og herr Norman Muscarello, er blitt etterforsket av folk fra Pease Air Force Base, New Hampshire, og deres rapport er sendt til vårt kontor her på Wright Patterson Air Force Base. Den angjeldende observasjon ved Exeter, New Hampshire om natten den 2. september har fått stor omtale gjennom adskillige pressemeldinger og artikler så som den i "Saturday Review" for 2. oktober 1965. En del av denne artikkel er vedlagt til Deres informasjon. Disse opplysningene var frigitt av National Investigation Committee on Aerial Phenomena, en privat organisasjon som ingen tilknytning har til regjeringen. Foranlediget av disse artiklene mottok flyvåpenet en forespørsel om årsaken til denne rapporten.

Vår etterforskning og undersøkelser antyder en mulig sammenheng med flyvåpenets øvelse "Big Blast". Foruten fly fra denne øvelsen var det fem B-47 fly i området i denne perioden. Før en endelig undersøkelse av Deres observasjon kan bli foretatt er det avgjørende for oss å vite om De så noe fly i området i det aktuelle tidsrom, enten uavhengig eller i forbindelse med de observerte objektene.

Dette bildet ble offentliggjort i avisen "Manchester Union Leader" den 6. september 1965. Fra venstre ser vi Norman Muscarello, politibetjentene David Hunt, Eugene Bertrand og sittende "Scratch" Toland.

Toland (nedenfor) var den første som hørte om Muscarellos møte med et UFO.

Ettersom det var mange fly i området på dette tidspunkt, og det ikke er rapportert uidentifiserte objekter av det involverte personell i denne øvelsen, kunne vi så fall anta at objektene observert mellom midnatt og kl. 2 hadde forbindelse med øvelsen.

Hvis disse flyene imidlertid ble bemerket av Dem, så vil dette tilsynelatende utelukke denne øvelsen som en mulig forklaring på de observerte objektene."

Dette brevet manglet ikke bare dato og poststempel - det rommet også direkte feil. Både observasjonsdato og tidspunkt er feil angitt i brevet ! Mest oppsiktsvekkende er det dog at Quintanilla opplyser at saken ikke er avsluttet. En måned tidligere hadde jo Pentagon offentliggjort den "endelige konklusjon".

Disse tingene gjorde Bertrand og Hunt oppmerksom på i et brev til Quintanilla den 2. desember 1965. Videre opplyste de at Bertrand i fire år hadde vært i flyvåpenet og arbeidet med tanking av mange forskjellige flytyper og derfor var kjent med fly og deres flyvemåte. Betjentene opplyste også i brevet at de umiddelbart etter at objektet var forsvunnet hadde sett noe som lignet et B-47 fly i stor høyde og at dette flyet på ingen måte minnet om UFOet.

Betjentenes brev ble ikke besvart og først etter at John Fuller under sin etterforskning hadde besøkt flyvåpenets hovedkvarter i Pentagon og skrevet en ny artikkel i LOOK med tittelen "Outer Space Ghost Story" kom det reaksjon fra flyvåpenet.

Den 9. februar skrev oberstløytnant John P. Spaulding til Bertrand og Hunt:

"På grunnlag av de ytterligere informasjoner som De sendte til vårt kontor for UFO-undersøkelser på Wright-Patterson Air Force Base, Ohio, har vi ikke vært i stand til å identifisere det objektet de observerte den 3. september 1965..."

EXETER-UFOet KRITISK SETT

Det overveldende antall observasjonsberetninger i "Incident at Exeter" virker umiddelbart imponerende, men ved finlesing av boken blir det fort klart at beretningene er mangelfulle. Fuller har i intervjuene hovedsakelig interessert seg for selve opplevelsen, følelsene og vitnenes reaksjoner. Mange av observasjonsberetningene mangler noe så elementært som dato og nøyaktig observasjonstidspunkt. Bare i meget få tilfelle forekommer det også en retningsangivelse.

UFO-skeptikeren Robert Sheaffer undersøkte disse få observasjonene nærmere og oppdaget at objektet i alle tilfellene kom ute fra havet, og at objektet faktisk fulgte tidstabellen for planeten Jupiter ! Dette ser man tydelig når observasjonene plottes inn på en graf for Jupiters tilsynekomst.

Andre observasjoner kunne ifølge Sheaffer passe med tilsynekomsten av Venus og Saturn.

Sheaffer er selvfølgelig fullt klar over at planetene ikke er i stand til å foreta de manøvrene som Exeter-UFOet rapporteres å ha foretatt, men menneskets utilstrekkelige sanser og gode fantasi spiller som kjent en stor rolle ved observasjoner, særlig om natten. Dette viser bl.a. den engelske ufolog Jenny Randles med all tydelighet i sin artikkel "Nærobservasjon av Månen" i UFO-NYT nr. 2/84, hvor hun beskriver hvordan en kvinne trodde hun hadde en nærobservasjon av et UFO, som senere viste seg å ha vært månen.

Andre skeptikere har også forsøkt å avmystifisere Exeter-saken. Dr. Donald Menzel mente at massehysteri spilte en avgjørende rolle under denne UFO-bølgen.

Mange av de lysende objektene ble tilsynelatende sett i nærheten av høyspentledninger. Philip Klass, som i boken "UFOs Identified" fremla sin plasma-teori, mener derfor at objektene var korona-utladninger - lysende, ionisert luft, som inneholder elektriske partikler - som kan dannes langs høyspentledninger. Værforholdene under

UFO-bølgen var ifølge Klass ideelle for dannelse av dette fenomenet, på samme måte som UFOenes farve passet med den hyppigste farve på kulelyn.

Observasjonsbølgen ved Exeter ligner på mange måter hele utviklingen omkring observasjonene i Hessdalen, Norge, og er kanskje slett ikke så mystiske som de mange gjenfortellingene lar antyde. Men uansett om observasjonene har en naturlig forklaring eller ikke er de tre hovedvitnene, Muscarello, Bertrand og Hunt, også i dag helt sikre på at de så noe uforklarlig.

I 1980 tok en gruppe journalister ved Exeter High School opp saken på

ny. De fant frem til Muscarello, betjentene og andre impliserte. Foruten opplysninger om selve observasjonene konsentrerte elevene seg også om vitnenes reaksjoner, og om hvordan de i dag så på det som skjedde for over 15 år siden. Om dette sa betjent Hunt:

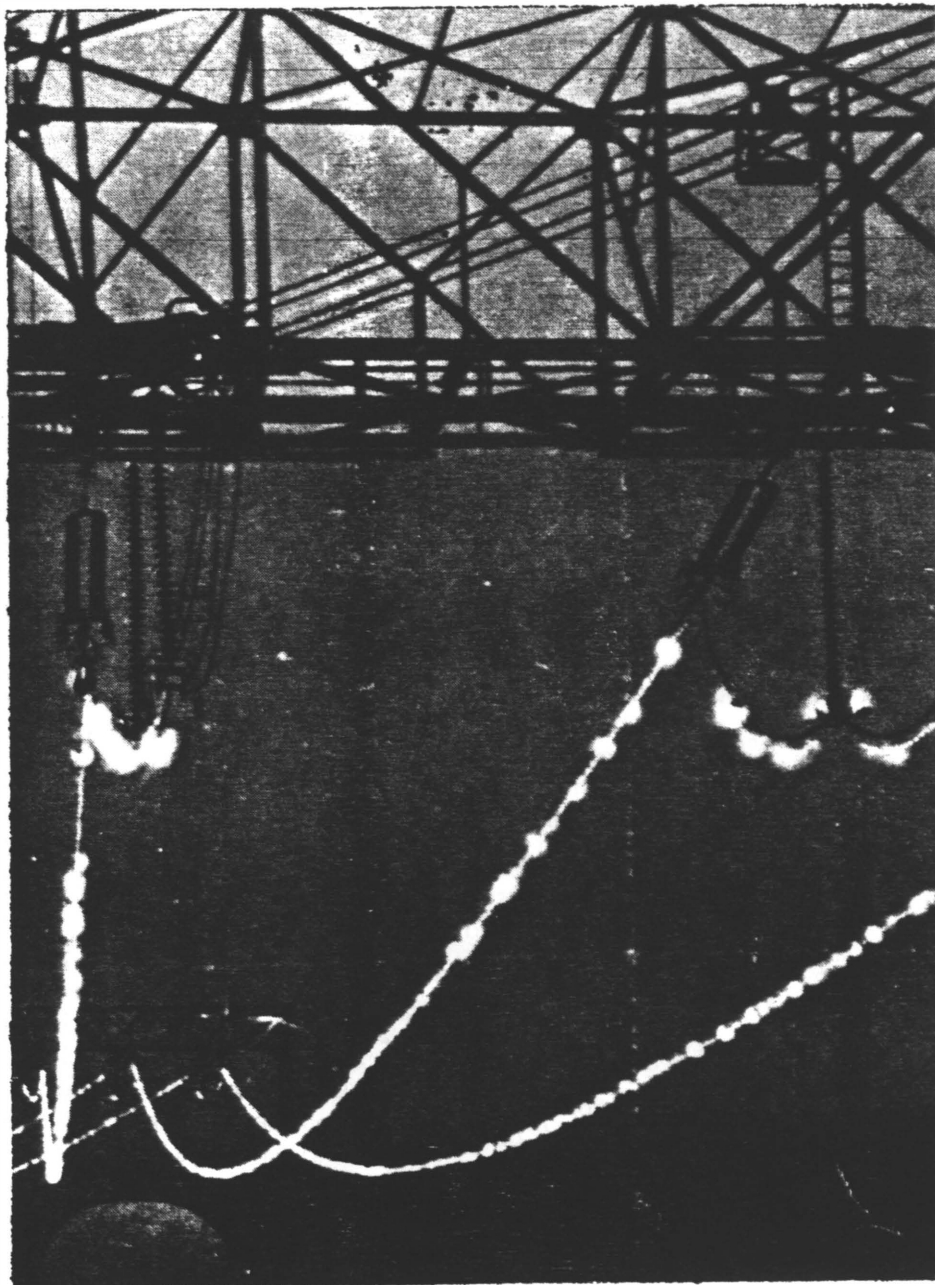
"Det var noe som skjedde, og vi fortalte om det slik som det skjedde, og det er vel også det eneste man kan gjøre."

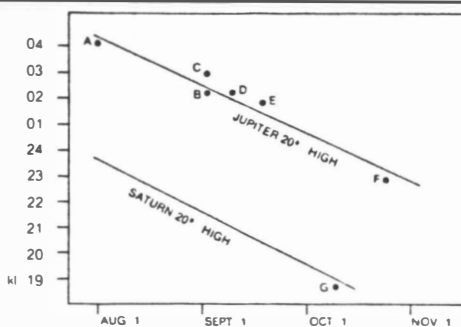
Forts. neste side

UNDER: Koronautladninger omkring høyspentledninger. Slike plasmafenomener kan være årsaken til observasjonene.

- A. Observationen ved Hampton Beach.
- B. Muscarello's første observation.
- C. Muscarello's anden observation sammen med betjentene.
- D: Fru Davis' observation.
- E. Fru Blodgett's observation.
- F. Hr. Bunker's observation.
- G. Fru Hale's observation.

Kilder:

- 1) »Incident at Exeter«, John G. Fuller, G. P. Putnam's Sons, New York, 1967.
- 2) Flying Saucers LOOK Special, 1967.
- 3) The TRUE Report on Flying Saucers, no. 1, 1967.
- 4) »UFOs Identified«, Philip J. Klass, Random House, New York, 1968.
- 5) »The UFO Controversy in America«, David Michael Jacobs, New American Library, New York, 1976.
- 6) »The Hynek UFO Report«, J. Allen Hynek, Sphere Book Limited, London, 1978.
- 7) »The UFO Encyclopedia«, Margaret Sachs, A Perigee Book, New York, 1980.
- 8) »The UFO Verdict«, Robert Sheaffer, Prometheus Books, New York, 1981.
- 9) International UFO Reporter, Sept/Oct. 1983, vol. 8, no. 5.

UFO-NYT NR. 5/1984

*****

KOMMENTARER

Vi vil fullt ut slutte oss til Kim Møller Hansens bemerkning om at denne saken kanskje ikke er så mystisk som beretningene lar antyde, og at affæren minner temmelig mye om Hessdalen.

John G. Fuller er en kjent UFO-suppoerter, noe som nok har påvirket såvel hans undersøkelser som forfatter-skap i sakens anledning.

Den mest sannsynlige forklaringen på Exeter-UFOene er trolig en kombinasjon av de omstendighetene som er antydnet i artikkelen, inkl. massehysteri. Dette synes enda klarere i dag ut fra den økede erfaring man har fått med slike saker. Som i Hessdalen strømmet nysgjerrige til stedet, og da var det nok der som her duket for å se UFOer i både det ene og det andre. Legg spesielt merke til høyspentlinjene, samt tidstabellene for Jupiter.

Også Condon-rapporten viser bl.a. til Philip Klass' uttalelser i Exeter-saken. Han peker på den slående likheten mellom disse UFOene og kulelyn, både når det gjelder farve, form, lyd, dynamikk, levetid og størrelse. Det kan tilføyes at rapportene fra Exeter rommer en variasjon i størrelsen på objektene, fra "som en basketball" til 60 m. Dette kan bero på vanskeligheten med å bedømme distanser om natten uten referansepunkter. Og hva mer er: Exeter befinner seg tilstrekkelig nær sjøen til at det lett kan komme salt på høyspentledningene og nettopp den sommeren var det også svært lite regn til å vaske dette bort. Korona utladninger skjer alltid i tørt vær og forårsakes ofte av "salting". (I Hessdalen er det også en høyspentlinje som vi vil komme tilbake til.)

*****

ASTROLOGI

Audun Eckhoff:

Står det skrevet i stjernene?

FORTSATT FRA FORRIGE NUMMER

PSYKISK AVHENGIGHET OG SELVDYRKELSE

I en relativt utførlig analyse av astrologispalten i Los Angeles Times fra 50-årene 6) argumenteres det i parallelle baner. Utgangspunktet er det motsatte av astrologiens: å tolke stjernetydningen som et samfunnsmessig fenomen, ikke å tolke samfunnet som en kosmisk refleks. Den undersøkte spaltens vesentligste preg er insisteringen på leserens psykiske avhengighet. Den synes å spille på den samfunnsmessig betingede følelsen av maktesløshet og uoversiktighet. Man forutsetter at samfunnet for individet fremstår som en "lukket boks", et "system". Dette inntrykket er ikke uventet i et samfunn så sterkt preget av finmasket arbeidsdeling, av en komplisert økonomi, forvaltning, byråkrati og sterke organisasjoner som vårt. I dette kaos trenger man noe å feste følelsen av avhengighet til. Dette

noe kunne f.eks. være en type sammenvergelse. En slik forklaring kan imidlertid virke for enkel og prosaisk. Stjernene er noe "høyere"; man levnes tross alt håpet om en bakenforliggende fornuft. I astrologien får det meningsløse mening; alt er et ledd i en større sammenheng. Samtidig er det ikke nødvendigvis noen gud som skaper denne sammenheng. Det er sammenheng selv som dyrkes; og sammenheng selv består av et utall av forhold som til dels er et resultat av vitenskapelige observasjoner. I astrologien er kulten av guden erstattet av kulten av fakta. Astrologien ligner på vitenskapen i den grad menneskene føler seg som slaver av fakta. Men astrologien henviser ikke mennesket til slaveri under sammenheng. Den er trusel og hjelpemiddel i ett. Nettopp ved å bli klar over de foreliggende tendenser kan man avverge ulykken, akkurat som man fredag den 13. gjerne forblir i sengen.

At det skjer mange ulykker på fredag den 13. innebærer ikke nødvendigvis noe uforklarlig, men representerer snarere et kjent fenomen knyttet til alle former for spådomskunst. Profetier kan fungere selvpoppfyllende ut fra forventninger om hva som vil skje. I astrologiens tilfelle kan dette få betenkelige følger, fordi astrologien befatter seg med selve tilværelsen og ens personlige utvikling. Den astrologiske spådom kan i slike tilfeller på en falsk måte styrke astrologien samtidig som den personlige frihet innenfor spådomsfeltet blir torpedert. I slike sammenhenger er det av mindre betydning hvilke subtile distingsjoner fagastrologien konstruerer mellom fatalisme og ikke-fatalisme på det teoretiske plan, når profetiene kan få destruktive virkninger i praksis.

Ved siden av avhengighetsaspektet fremstår et annet aspekt: narsisismen (selvdyrkelsen.) På tross av den store sammenheng er det enkelte individ med dets tilhørende astronomiske konstallasjoner unikt. Det enkelte jeg får utvidet betydning via stjernene; stjernene blir sjelens speil. Om man føler seg betydningsløs i den sosiale sammenheng, så er man til gjengjeld av stor betydning utfra stjernene. Det kan her også minnes om den betydning psykologien og psykologiseringen spiller innenfor den forfinede astrologi. Det narsisistisk-

psykologiske element kan til en viss grad kompensere for en eventuell følelse av mislykkethet eller sosial utilstrekkelighet. Astrologien råder over et omfattende arsenal av "aspekteringer" som kan levne håp om store uutnyttede potensialer.

ER ASTROLOGI VITENSKAP ?

I den vitenskapeliggjorte tidsalder kan det virke som om myten om verdensbilde i konkurranse med vitenskapen står overfor et dilemma: enten å svekkes, eller selv å bli vitenskap. Visse astrologer synes å vike tilbake for å erklære astrologi for å være vitenskap; de går isteden inn for å restituere den mytiske erkjennelse og betrakter denne som en vesentlig erkjennelsesform også i det 20. århundre. Å hevde at astrologien vesensmessig er en mytisk disiplin

utregninger og er av rent teknisk art, bidrar denne til å gi astrologien et visst "vitenskapelig" preg. Fagastrologen vil imidlertid legge stor vekt på tolkningen. Det er i tolkningsfasen at de intrikate astronomiske konstellasjoner gis mening. Og det er på tolkningssiden at det omfattende astrologiske begrepsapparatet er bygget opp. Oppstillingen kan læres på mindre kurs; tolkningen, vil en astrolog hevde, krever en dypere fortrolighet med dette begrepsapparatet og evnen til en kunstferdig anvendelse av det.

SOM I HIMMELEN, SÅ OG PÅ JORDEN ?

Prinsippet bak den astrologiske tolkning er det såkalte samsvars- eller analogiprinsippet: Mikrokosmos tilsvarer makrokosmos. Dette prinsippet har astrologien felles med all magi (i den grad den ikke betraktes som del av

---

"...der vitenskapen innrømmer en svakhet, der klynger mystikken seg fast. Der filosofien med vekt hevder at verden ikke først og fremst består av gitte, harde fakta, der dukker astrologien opp med sitt "mer mellom himmel og jord"....."

---

er ikke kontroversielt, det er det derimot å hevde at den er vitenskapelig. Jeg skal derfor begrense meg til å diskutere den siste påstanden.

Anvendt astrologi har to faser. Den første er oppstillingen, den andre er tolkningen. Oppstillingen er av ren teknisk art og er en rekonstruksjon av astronomiske konstellasjoner relatert til et gitt tidspunkt og sted på jorden. Det mest vanlige er å gjøre dette ut fra en persons fødsel; men astrologien forsøkes også anvendt ut fra f.eks. selskapers stiftelse, eller andre historiske vendepunkt. Astrologien er ikke først og fremst interessert i fiksstjernene, som utgjør hoveddelen av universets masse, men senere vårt eget solsystem. Det såkalte "stjernetegn" bestemmes ut fra hvilken del av zodiaken (dyrekretsen) solen befinner seg i på gitt tid og sted på jorden. Stor betydning tillegges også de øvrige planeters posisjoner. Av astrologer betraktes det derfor som grovt og utilstrekkelig å basere seg utelukkende på sol-stjernetegnet. Siden oppstillingen innebærer mange kompliserte

denne): voodoo, alkymi, hvit og svart magi, ordmagi osv. Et eksempel er planeten Mars, som symboliserer det krigerske. Jerome forklarer denne oppfatningen med Mars' rødlige skjær. Dette kan ha gitt assosiasjonen til blod, eller til jern, som var vesentlig i oldtidens krigføring.

Av de innfallsporter som har vært brukt til problemet omkring astrologi og vitenskap fra kritisk hold finnes det to hovedtyper. Den ene er å gå inn på konkrete undersøkelser av de sammenhenger som astrologene hevder er tilstede ("empirisk tilnærming"). Den andre er å vurdere om astrologien i den form den presenteres ut fra visse kriterier for vitenskapelighet kan sies å ligge innenfor eller utenfor rammene av et slikt kriterium ("vitenskapsteoretisk tilnærming"). Den siste tilnærmingsmåten er diskutert relativt utførlig bl.a. av S. Goldberg.

Innen vitenskapsteorien har man lenge søkt etter et såkalt "demarkasjonskriterium", dvs. et kriterium som kan

vise om gitte disipliner og systemer er "vitenskapelige" eller ikke. Et slikt forsøk representerer det såkalte falsifikasjonskriteriet (jmfr. Karl Popper.) (Se også NIB nr.2/85 s. 21). Man skal ifølge dette kriteriet tenke seg at man ut fra systemet kan formulere en hypotese som er slik at den i prinsippet skal kunne falsifiseres - dvs. at det skal være mulig å tenke seg praktiske situasjoner (f.eks. eksperimenter) der hypotesen viser seg å ta feil. Flere aspekter ved astrologien tyder på at den ikke vil kunne tilfredsstillende et slikt kriterium. Ett av disse kan være den frihet som påstås å eksistere innenfor den ikke-fatalistiske astrologien. Men dermed

regner i dag med at man prinsipielt ikke kan finne noe slikt kriterium. Mens L.E. Jerome argumenterer mot astrologien ut fra dens magiske elementer og de psykologiske behov som måtte føre til at man kan akseptere et så svakt fundert tankesystem, så hevder Goldberg at man tross alt ikke bare kan avvise de vitenskaps-teoretiske spørsmål som astrologien reiser. Det astrologien hevder er at det er et samsvar mellom himmellegemene og jordiske begivenheter. Den hevder ikke nødvendigvis at dette samsvar er av direkte kausal art, dvs. at himmellegemene på hittil ukjent vis er årsaker til jordiske begivenheter. Det finnes eksempler på menings-

"Stjernene er "noe høyere"; man levnes tross alt håpet om en bakenforliggende fornuft..."

"Åndelig pilgrim fra 1700-tallet.

er ikke astrologien avfeid som vitenskap. Vanskeligheter oppstår nemlig fordi disipliner som psykoanalyse og darwinisme, som vitenskapen nødig vil gi slipp på, heller ikke kan tilfredsstillende et slikt kriterium. Kriteriet passer best for disipliner som fysikk og astronomi. Å finne et kriterium for vitenskapelighet som inkluderer det man ønsker å beholde, (f.eks. psykoanalyse og darwinisme) og som ekskluderer det man ønsker å avvise (f.eks. astrologi) har ikke bare hittil vist seg umulig. Man

fullt samsvar der kausalsammenhengen er mer komplisert. Strøk med mange storker viser seg å ha spesielt høye fødselstall. Dette synes først å bekrefte den gamle teorien om at det er storken som kommer med barna. Imidlertid viser det seg at både storker og høye fødselstall først og fremst forekommer på landet, og at disse fenomenene ikke har noen sammenheng med hverandre.

Nå har astrologene hittil vist seg ute av stand til å dokumentere noen slik "tredje faktor" som kan forklare

det påståtte samsvar mellom himmellegemene og jordiske begivenheter. Hvis astrologien er en vitenskap, er den i så fall en vitenskap som mangler en *f o r k l a r i n g* på de fenomener den hevder er tilstede. Goldberg konkluderer med å foreslå en empirisk metode til å prøve astrologiens vitenskapelighetspretensjoner og nærmer seg dermed den første tilnærmingsmetoden som ble skissert. Hvis astrologien ikke tilfredsstiller en prøve som innebærer forutsigelser om samsvar, da trenger vi heller ikke å vurdere dens tolkninger nærmere.

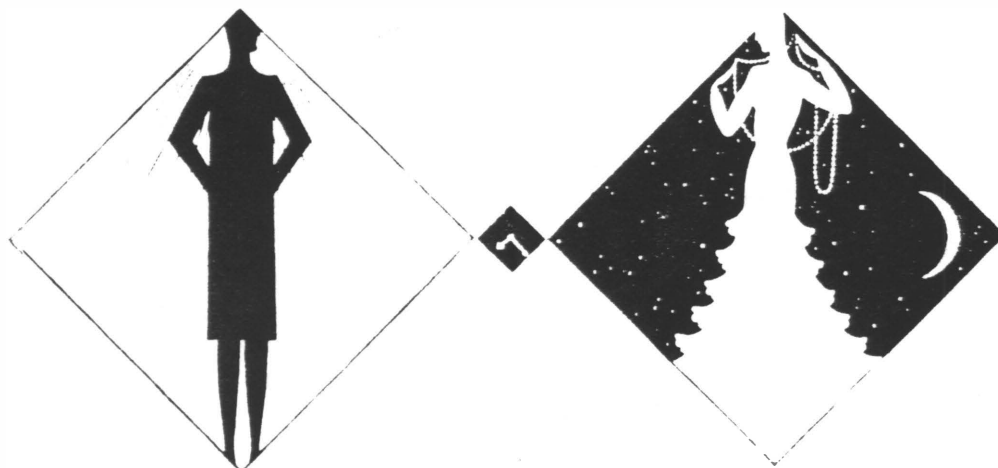
MARS-EFFEKTEN

Nå er en slik prøve ikke uproblematisk. Hvis testen ikke bekrefter astrologiens forutsigelse vil han kunne hevde at han likevel ikke hadde nok informasjon på forhånd, eller at beskrivelsen av det inntrufne kan tolkes på ulike måter. Likevel, hevder Goldberg, må det en gang komme til et punkt hvor astrologer godtar materialet og kriteriene for hva en bekreftende og en avkreftende observasjon innebærer. Goldberg går selv ikke lenger enn til å antyde rammene for en slik undersøkelse. Flere tester av omfattende statistisk materiale er imidlertid foretatt av det franske statistikerparet og psykologpar Michel og Francoise Gauqelin og medlemmer av den amerikanske organisasjonen CSICOP 9). Disse undersøkelsene gjelder særlig den såkalte Mars-effekten. Gauqelins hevder at Mars forekommer i sektorer rett over den østlige horisont og rett vest for meridianen i fødselshoroskopet til toppidrettsfolk i større grad enn tilfeldig-

Lenge før de mytiske naturreligionene var tingenes sammenvevethet årsak til et gufs i menneskene... (Th.W.Adorno)

heter skulle tilsi. M. Gauqelin var i utgangspunktet skeptisk innstilt til astrologien, men mente etter hvert å finne sterke statistiske indisier i favør av astrologiske hypoteser. Han publiserte resultatene av sine undersøkelser i bøkene *L'Influence des Astres* (Stjernenes innflytelse), 1955) og *Les Hommes et les Astres* (Menneskene og stjernene, 1960). Gauqelin gjennomførte først en undersøkelse i Frankrike, men reiste så rundt i andre europeiske land og samlet materiale. Han konsentrerte seg etter hvert om analyser av idrettsmenn, som han hevdet viste en klar Mars-effekt.

Astrologisk inspirert symbolikk samsvarer betenkelig med tradisjonelle kjønnsroller. Her hhv det maskuline prinsipp (solen, det aktive, grensesprengende) og det feminine prinsipp (månen, det passivt mottagende).

Materialet ble senere gransket av en gruppe av belgiske vitenskapsmenn, som ikke fant å kunne bekrefte Gauquelins konklusjoner. I 1977 foreslo Marvin Zelen, et medlem av CSICOP, et opplegg til en ny undersøkelse basert på et tilfældighetsprinsipp for utvelgelse av idrettsmenn. Materiale ble samlet inn fra Frankrike og Belgia. Gauquelin hevdet resultatene bekreftet hypotesen, men en gruppe fra CSICOP (Paul Kurtz, Marvin Zelen og George Abell) viste at Gauquelin ikke hadde fulgt den foreskrevne metoden nøyaktig. Gauquelin gikk derfor, på forslag fra Kurtz, Zelen og Abell, med på å foreta en ny undersøkelse i USA i samarbeid med disse. Det ble innsamlet materiale fra 14 amerikanske stater, tilsammen 408 toppidrettsmenn, av en nøytral gruppe vitenskapsmenn. Resultatene er for omfattende til å bli referert i detalj her (10). Generelt fant ikke Kurtz, Zelen og Abell klare resultater i favør av Mars-effekten. Michel og Francoise Gauquelin mente derimot at resultatene bekreftet hypotesen. Uenigheten var igjen begrunnet ut fra utvalget. Gauquelins hevdet at to vilkår var nødvendige for at effekten skulle opptre: at fødslene var naturlige, og at de utvalgte navn skulle være blant de aller største i amerikansk idrett. Videre hevdet Gauquelins at basketballspillere ikke skulle tas med, fordi disse hadde vist liten Mars-effekt i Europaundersøkelsen. Kurtz, Zelen og Abell kritiserer Gauquelins, bl.a. under henvisning til det siste punktet, for statistisk empirisme (dvs. at hypoteser og utvalgs-kriterier blir justert e t t e r at materialet er samlet inn slik at man i større grad får anledning til å tilpasse data og hypotese til hverandre).

Gauquelin har senere i regi av sitt institutt i Paris (11) foretatt en ytterligere undersøkelse av 432 europeiske idrettsmenn (1979) hvor de igjen hevder å ha fått bekreftet Mars-effekten. Undersøkelsen er ikke gransket av CSICOP.

Konfrontasjonen mellom Gauquelins og kritiske forskere i Belgia og USA viser hvor vanskelig det er å oppnå entydige og alment godtatte konklusjoner innenfor et så kontroversielt emne. På tross av de "fakta" som legges på bordet går debatten videre om om utvalgs-kriterier og andre metodespørsmål. Det er neppe grunnlag for å si at astrologiske hypoteser er "motbevist" så lenge man ikke kan få noen representanter for den

- Noen velger å avvise fornuft og vitenskap, plassert i bås med den "kalde materialismen", og kaster seg tilbake i de okkulte tradisjoners favn.

Alkymistisk illustrasjon
Frankfurt 1550.

#####

I forbindelse med Mars-effekten viser vi til NIVFO-Bulletin 4/5-84 side 36-37.

Her vil man bl.a. også finne en tabell som viser resultatene i de omtalte undersøkelsene (Gauquelin, Comité Para og CSICOP), samt tall for slumpmessighet.

Vi viser også til The Skeptical Inquirer våren 1985 (Vol.9) s.210, hvor det pekes på at vitenskapelige tester av astrologi ikke støtter dens påstander. I artikkelen heter det forøvrig at anslagsvis 1200 nordamerikanske aviser bringer astrologi-spalter. Mange redaktører sier at ingen tar disse spaltene alvorlig. Men dette støttes ikke av indisiene. F.eks. viste en Gallup i juni 1984 at 55% av amerikanske tenåringer (13-18) tror at astrologi virker.

Artikkelen rommer kort sagt en rekke solide argumenter mot astrologiske påstander, men det skulle være unødvendig å bruke spalteplass på flere her.

R e d .

#####

astrologiske fløy til å godta premisene for konklusjoner som peker i negativ retning for astrologien. Ut fra eksemplet om Mars-effekten er noen klar og innlysende sammenheng ikke påvist. Kurtz, Zelen og Abell konkluderer likevel slik: "selv om den skulle eksistere, må Mars-effekten være ytterst svak".

STJERNENE SOM TILFLUKT

Den almene interessen for astrologi følger de samme "konjunkturer" som andre okkulte disipliner. I tider med krise, nød og sosial oppløsning brer astrologiske og okkulte retninger seg som ringer i vannet. Det tilbys enkle løsninger på kompliserte problemer. Problemene løses fra sin historiske og sosiale sammenheng og projiseres ut på stjernene, i den individuelle sjel eller over i de demoniske makters ansvar. Tendensen var klar under feudaloppløsningen i sen-middelalderen, i det sønderslåtte Tyskland etter første verdenskrig, og vi merker den også i dagens kriserammede vestlige verden.

Vitenskap og "fagastrologi" går hånd i hånd i fordømmelsen av media- og popastrologien, mens fagastrologien på sin side ribbet for sine blomstrende og dunkle tolkninger har vanskelig for å sannsynliggjøre astrologiske sammenhenger med statistiske metoder. Noen velger å avvise fornuft og vitenskap, plassert i bås med den "kalde materialismen", og kaster seg tilbake i de okkulte tradisjoners favn. For dem som ikke aksepterer en slik irrasjonalisme blir det få alternativer igjen, annet enn å avvise astrologien - i det minste inntil den kan fremvise alment godtakbare resultater - noe som i så fall ser ut til å kunne ta noen tid. I denne sammenheng innebærer det ikke nødvendigvis noe pluss for astrologien å peke på dens mange tusen år gamle tradisjon.

STJERNENE NED PÅ JORDEN ?

Jeg skal avslutningsvis nevne et moment som av enkelte astrologer brukes som et reddende halmstrå. Det dreier seg om astrologien som kulturtradisjon: astrologien som medium og oppsamlingskategori for menneskelig erfaring og erkjennelse gjennom tusenvis av år. Det vises gjerne til dybdepsykologen Carl G. Jung, som interesserte seg sterkt for astrologien og dens symboler. "Astrologien er sikret psykologiens

"For seks tusen år siden, da menneskets bevissthet fremdeles var i halvsøvn, sto khaldeiske prester i vaktårn og mønstret stjernene...."

A. Koestler:

The Sleepwalkers

uforbeholdne anerkjennelse, fordi astrologien representerer summen av all psykologisk viten fra oldtiden" 12). Ut fra dette perspektivet er astrologien opplagt verd et studium. Den representerer en gullgrube for forståelse av antikke verdensbilder og tenkemåter. Men perspektivet berører astrologien dens grunnleggende pretensjon: dens påstand om et svar mellom himmellegemes bevegelse og jordiske begivenheter. Å ta Jung til inntekt for astrologien er derfor et tveegget sverd. Han åpner for en forståelse av astrologien der himmellegemenes rolle må reduseres til springbrett for menneskelige ønsker og forestillinger. Stjernene blir i dette perspektiv på en kamuflert måte bærere av menneskelige egenskaper som menneskene selv har projisert ut i verdensrommet. Og den viktigste oppgaven i denne sammenheng må derfor være å befri stjernene fra deres forkledning og føre de menneskelige karaktertrekk tilbake der de hører hjemme: hos menneskene selv.

NOTER OG REFERANSER:

Se neste side -----

NOTER

1. Publisert i The Humanist (USA) september/oktober 1975.
2. Se f.eks. West/Toonder: The Case for Astrology, London 1973, s.271-273.
3. Jeff Mayo: Astrologi, dansk utg. 1973, s. 15.
4. Psykolog Jan Brudal i Dagbladet 16/1-82.
5. Opplysningene i dette avsnittet er hentet fra Claude Fischler: Astrology and French society (1972).
6. Th. W. Adorno: The Stars down to Earth. Frankfurt a.M. 1975.
7. L.E. Jerome: Astrologi - en bløff ? Oslo 1979, s. 68-80.
8. Steven Goldberg: Is Astrology Science ? The Humanist (USA), mars/april 1979.
9. "Komiteen for vitenskapelig undersøkelse av påstått paranormale fenomener".
10. Interesserte henvises til The Sceptical Inquirer (USA) vinteren 1979/80. Her er publisert rapporter både fra Kurtz, Zelen og Abell, og fra Gauquelins.
11. Laboratoire d'Etude des Relations entre Rhythmes Cosmiques et Psychophysiologiques (Laboratorium for studier av forholdene mellom kosmiske og psykofysiologiske rytmer.)
12. Sitatet fra Jung er brukt som motto for Jeff Mayo: Astrologi.

*****

Artikkelen er opprinnelig trykket i HUMANIST nr. 6, juli 1982.

Astrologi I

Kursleder Dag Knapstad
Prinsensgt. 4b, rom 302
Tirsdager 19.30-21.00
1. gang: 17. september
18 undervisningstimer, 9 uker
Kursavgift 450,-

Den astrologiske vitenskap kan sees som et hjelpemiddel til en større forståelse av og innsikt i psykologiske og sosiologiske sider ved livet. Psykologisk gir astrologien større selvforståelse og sosiologisk gir den en økt innsikt i gruppens og samfunnets kompliserte mekanismer. Dette begynnerkurset gir en kort innføring i: Astronomi - Tegn - Planeter - Aspekter - Hus. Still opp og tolk ditt eget horoskop. Kursbok avtales første kurskveld.

L06

Astrologi II

Kursleder Dag Knapstad
Prinsensgt. 4b, rom 301
Torsdager 20.00-21.30
1. gang: 19. september
18 undervisningstimer, 9 uker
Kursavgift 450,-

Et videregående kurs for de som allerede har gjennomgått et kurs eller drevet med selvstudier. Kurset gir en gjennomgåelse av: Kvadranter - Planetmønstre - Måneknuter - Ytre Planeter - Transitter - Progresjoner - Synastri. Kursbok avtales første kurskveld.

Ovenstående tekst er hentet fra KURSPLAN HØSTEN 1985 for FRIUNDERVISNINGEN i Trondheim.

Nærmere kommentarer skulle være overflødige .....

*****

PRAKTISERING AV YOGA KAN FØRE TIL SELVMORD

DANSK MISJONSTEOLOG PÅ
SEMINAR I TRONDHEIM

Praktisering av yoga kan føre til selvmord. Det hevder dosent Johannes Aagaard ved Århus Universitet. På et seminar om moderne religiøsitet ved Olavsgården kurs- og konferansesenter i Trondheim i helgen kom den danske misjonsteologen med en sterk advarsel mot å begynne med yoga. I Danmark har en rekke mennesker begått selvmord etter å ha praktisert yoga, hevder Johannes Aagaard.

- Yoga er pr. definisjon å meditere seg vekk fra problemene. Problemene blir ubehandlet. En person som praktiserer yoga, en såkalt yogi, hevder at han eller hun ikke har noen problemer. I verste fall ander det med at problemene vokser folk så til de grader over hodet at de ikke lenger kan mestre livet. Mange velger å ta sitt eget liv, sier Johannes Aagaard.

- Er det ikke vel grovt å gi en uskyldig avslapningsteknikk skylden for selvmordtilfeller ?

- Yoga er ingen avslapningsteknikk, men et hinduistisk rituale der ulike yogateknikker skal sette utøveren i stand til å skape en hinduistisk bevissthet. Yoga har ingenting med avslapning, energi og gymnastikk å gjøre. Å hevde at yoga er gymnastikk er det samme som å hevde at å gå til alters (nattverd) er det samme som å gjøre knebøyninger. Yoga er en akrobatikk for å låse kroppen fast i ubevegelighet.

- Hvorfor hevder da mange utøvere at teknikken hjelper dem til å slappe bedre av, til å puste bedre ?

- Yogaens pusteøvelser gir ikke bedre åndedrett, men skaper et unormalt åndedrett med enten for høy eller for lav pust, sier Johannes Aagaard.

Den danske misjonsteologen hevder videre at konsekvensene av å praktisere yoga er at utøverne blir hinduistiske i sin tenkemåte.

- Et menneske som praktiserer yoga jevnlig vil etter hvert begynne å leve i et annet forhold til verden, vedkommende får en annen mentalitet.

- Men er det ikke positivt at stress og bekymringer forsvinner ?

- Yoga er et smertestillende middel som skal døyve stresset og bekymringene, problemene forsvinner ikke, de dysses ned. Hinduismen blir på den måten et opium for utøveren. Det fører til at man blir innadventd, man ser ikke lenger problemene, sier Johannes Aagaard.

Han sier videre at "å praktisere yoga er å sette seg selv under innflytelse av fremmede åndsmakter".

- En yogautøver begynner automatisk etter en tid å tro på sjelvandring. Likeså blir prinsippet om karma, nødvendighetens lov, et bærende element i synet på livet. Det som skjer det skjer, det onde kan man ikke gjøre noe med, sier Aagaard, som regnes som Europas fremste ekspert i nyreligiøse retninger. Han har studert slike retninger i mer enn 30 år og har bl.a. besøkt India en rekke ganger.

HJELPESENTER

Siden 1873 har han drevet Dialogcenteret, et informasjons-, opplysnings- og hjelpesenter for nyreligiøse grupper. Senteret informerer om nyreligiøse gruppers virksomhet, innhold og omfang.

- Uvitenheten i den danske kirken er utrolig stor, sier Aagaard. Dialogcenteret har også medlemmer av nyreligiøse grupper som vil ut av virksomheten. Også i India arbeider Dialogcenteret blant ungdommer fra Vesten.

KILDE: Adresseavisen for 21.10.85.

*****

Vi viser i denne forbindelse til NIVFO-Bulletin nr. 2/1984, side 9: VG-oppslaget om en norsk student som "mediterte seg inn i døden".

*****

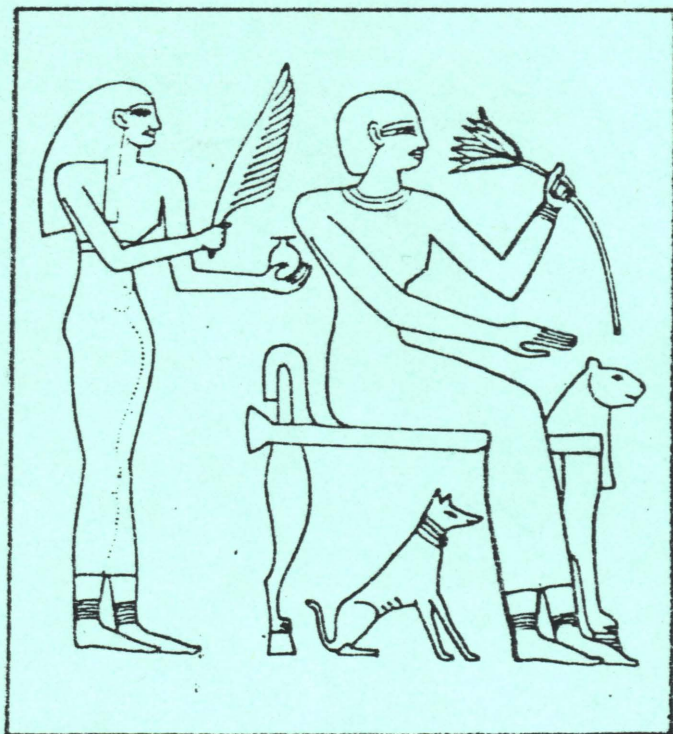
MELODI GRAND PRIX I DET GAMLE EGYPT ?

Astroarkeologene er kjent for å se med friske, teknologiske øyne på fortidens gåter. Para-nyts redaktør forsøker seg herved i genrén og håper det vil resultere i en utnevnelse til æresmedlem i foreningen Tut-Ankh-Amon Instituttet.

I de senere år er det blitt utgitt endel astroarkeologisk litteratur, skrevet av danske astroarkeologer. Det er bøker skrevet av forfattere som Frede Melhedegaard, Werner B. Isen, Bjarno Finderup og Leif Kjær. Alle disse forfattere har tilknytning til det Bjarno Finderup kaller "det videnskabelige selskab Tut-Ankh-Amon Instituttet", ifølge hans seneste verk "Da universet kom nærmere".

Astroarkeologene oppfatter deres hobby og tro som vitenskap, noe de visst står ganske alene om, sammen med deres flokk av UFO-romantikere av den gamle skole.

Imidlertid vet jeg ikke hva som gikk av meg, eller hvorfra jeg hentet mitt klarsyn, men ikke desto mindre oppdaget jeg nylig at også jeg behersket den astroarkeologiske "vitenskap". Det vil jeg demonstrere med en tolkning av det egyptiske relief nedenfor.

Her er min tolkning: Sittende ser vi en sangerinne med kraftig make up. I sin venstre hånd holder hun helt tydelig en avansert mikrofon, meget lik den trådløse typen som anvendes nå om dagen. Med sin høyre hånd foretar hun en typisk bevegelse, kjent fra dansen electric boogie. Hennes håndbevegelse kan også tolkes derhen at hun gjerne vil be publikum om å dempe bifallet.

Under hennes stol sitter det en hund. Det kan kanskje virke forvirrende. Imidlertid vil jeg tolke det som en form for logo eller reklame - tenk bare på nåtidens plateselskap HMV (Her Masters Voice). Kanskje skal hunden symbolisere at sangen blir innspilt på plate eller kassettbånd.

Bak sangerinnen står en mannsperson (bule i buksene) eller kvinne (har dyrket bodyshaping). Vedkommende er under alle omstendigheter en av de alle steder nærværende fans - en autografjeger ! Litt skuffende må det dog konstateres, til tross for all den avanserte teknikk, at man dog ikke hadde funnet opp kulepenen !

I motsetning til mange andre astroarkeologer skal jeg ikke skjule min kilde. Illustrasjonen viser et relief på Ashait's kalkstenssarkofag, datert til ca. år 2050 f.v.t. Foruten sin sangerinnekarriere var Ashait også datter av kong Mentuhotep den annen.

Mine venner påstår at jeg er kommet galt avsted med min oppsiktsvekkende og sensasjonelle tolkning. De sier at jeg er hardt angrepet av en sykdom ved navn Dänikikinitis. Dessuten kaller de min utlegning for "en fed Frøde" ! Men se om de kan bevise at jeg tar feil ?

Jeg har et bevis til på lager. I et senere nummer vil jeg bevise at punkterne ikke er noe nytt fenomen, men stammer fra det gamle Inka-riket.

WiWe.

Willy Wegner, i Para-nyt nr. 1/1986